

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A magyar köztársasági elnöki vétó intézménye az elnöki modellek
nemzetközi összehasonlítása tükrében**

**Antal Attila
2008.**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
I. Bevezetés	4
Az elnöki intézményről és a vétőről	4
Elemzési módszer	5
Értékelési szempontok	5
II. A köztársasági elnöki modell és a köztársasági elnöki vétó intézménye néhány nyugat-európai országban	7
Ausztria	7
Németország	9
Franciaország	12
III. Az elnöki modell és az elnöki vétó intézménye az Amerikai Egyesült Államokban	16
Az amerikai elnöki modell	16
Az amerikai elnöki vétó - rendes vétó és „zsebbe tett” törvényjavaslat	18
Az amerikai elnökök vétói	20
Az amerikai elnöki vétók számának alakulása	23
Az amerikai elnöki vétók számának alakulása	24
Az amerikai elnökök eredményes és eredménytelen vétóinak összehasonlítása	26
IV. A köztársasági elnöki modell és a köztársasági elnöki vétó intézménye a kelet-közép európai országokban	27
Lengyelország	27
Csehország	30
Szlovák Köztársaság	32
Bulgária	34
V. Az elnöki modell és vétó intézménye nálunk más nemzeteknél (összefoglalás)	38
VI. A hazai szabályozás történelmi előzményei	45
Kiforrotlan intézményi keretek - a kialakuló elnöki intézmény	45
Háború után - a kollektív testület	46
1946. évi I. törvény - egyszemélyi elnök	46
1949. évi XX. törvény - ismét kollektív államfő	54
A rendszerváltás rendszere - vissza a Második Köztársasághoz	55
VII. A köztársasági elnöki vétó Magyarországon	57
VIII. A magyar köztársasági elnökök alkotmányossági és politikai vétói	58
Összefoglaló táblázat	58
Göncz Árpád alkotmányossági és politikai vétói	58
Mádl Ferenc alkotmányossági és politikai vétói	61
Sólyom László alkotmányossági és politikai vétói	64
Az alkotmányossági és politikai vétók megoszlása a köztársasági elnökök között	68
A köztársasági elnöki vétók eredményessége és megoszlása	69
A köztársasági elnöki vétók számának, valamint azok eredményességének alakulása	70

IX. Összefoglalás	74
Felhasznált irodalom, egyéb források.....	75

I. Bevezetés

Az elnöki intézményről és a vétóról

A köztársasági elnöki vétó intézménye fontos szerepet tölt be a jog- és politikai rendszerek életében: a hatalmi ágak rendszerében ez az a „köldökszinór”, amely a leginkább összekapcsolja a köztársaság első emberét a jogalkotó hatalommal. A különböző berendezkedések vizsgálatával három elnöki modell különíthető el:

- a (köztársasági) elnök a végrehajtó hatalom letéteményese, amely a prezidenciális köztársaságok sajátja (pl. Amerikai Egyesült Államok);
- duális megoldásként része a végrehajtó hatalomnak az elnök, de felelősségében osztozik a kormánnyal (pl. Lengyelország);
- a köztársasági elnök nem része a végrehajtó hatalomnak, reprezentatív szerepköre van (pl. Magyarország)¹.

Ezen klasszifikáció vegytiszta formája kellene, hogy leképeződjön az erős, a közepesen erős és a gyenge köztársasági elnöki megoldásokban. Azonban, ahogy az élet, úgy a jogi- és politikai rendszerek és megoldások sem jelentkeznek ilyen „vegytiszta” formában. Ennek a „keveredésnek” egyik legszembetűnőbb példája az államelnök vétó-jogköre. Az elnöki vétó a korábbi *uralkodói szentesítés* intézményének a liberális demokráciák által szelídített maradványa. Ugyanakkor ez az intézmény is biztosíthat erős kontrollt a jogalkotó hatalom felett. Alapvetően két formáját van egy ún. alkotmányossági vétó és egy ún. politikai vétó. Mind a két vétó intézménye összekapcsolódik a jogszabályoknak a köztársasági elnök általi kihirdetésével. Mind a két vétó-fajta alkalmazása az adott jogszabály kihirdetése előtt történik: pontosabban a kihirdetésre a vétó alkalmazása miatt nem kerül sor (ezért is nevezhetjük a politikai vétó intézményét szuszpenzívnek, azaz felfüggesztő hatályúnak). Alkotmányossági vétó esetében az elnök az adott állam alkotmánybírósági hatáskörben eljáró² szervének küldi meg a jogszabályt, feltárva alkotmányossági aggályait. A politikai vétó azonban egy egészen másfajta elnöki jogkör gyakorlására ad lehetőséget. Itt lehetőség nyílik arra, hogy az elnök politikai aktorként fellépve megakassza a törvényhozás működését, s ezzel egyidejűleg primer módon kifejezze politikai véleményét. Lehetőség nyílik arra, hogy akár az alkotmányossági, akár pedig a politikai vétót blokkolják: az alkotmánybírósági státuszt ellátó szervnek nem feltétlenül kell osztania az elnök véleményét; a törvényhozás (általános tendenciaként minősített többséggel) szavazhat arról, hogy változatlan formában kerüljön a jogszabály kihirdetésre - ekkor az elnöknek már nincs lehetősége arra, hogy új vétóval éljen.

¹ Lásd az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatait [48/1991 (IX.26), 8/1992 (I.30.), 36/1992 (VI.10) AB h.]

² Ez alatt az adott jogrendszerben a normakontroltt ellátó szervet kell érteni.

Amint látható az elnöki vétó intézménye (annak léte/nem léte, jogi-politikai tartalma) igen erősen befolyásolja azt, hogy milyen elnöki modell alakul ki egy adott országban. Azonban az elnöki modell is befolyásolja a vétóról való gondolkodást: egy prezidenciális jellegű országban nagyobb tere van a vétó alkalmazásának, mint egy reprezentatív államfői státusz esetében. Ez a fejtegetés magában hordozza azt, hogy akár az elnöki vétó intézményét, akár pedig az elnöki modellt vesszük alapul a kettőnek konzisztensnek kell lenni. Az alap és a felépítmény viszonyrendszerében az lenne a természetes, hogy egy elnöki modell kialakításakor az ahhoz megfelelő elnöki eszközöket (így az elnöki vétó) rendelünk. Ahogyan azonban ezt fent is utaltunk rá: a politikai-történelmi helyzet ezt gyakran felülírja, s egy-egy intézmény köré építenek modellt. Azonban ez nem eredményezheti azt, hogy a végére is kialakult modellben inkonzisztens elemek maradjanak. A következőkben a hazai elnöki vétó kapcsán felmerülő inkoherenciákat és inkonzisztenciákat elemezzük egy nemzetközi vonatkoztatási-rendszerben.

Elemzési módszer

Az alkotmányos (személyi) pozíciók eszenciáját három faktor határozza meg: a jogi szabályozási keret (**ex lege faktor**), az ehhez kapcsolódó alkotmányos tradíció (**tradíciós faktor**), végül pedig a pozíciót betöltő személyhez fűződő sajátosságok (rekrutáció, szerepfelfogás, alkotmányértelmezés stb.) (**perszonális faktor**). Ezen megállapítás helytállónak minősíthető a köztársasági elnöki intézményre, s így (*a maiore ad minus*) a köztársasági elnök által gyakorolt vétóra is. A következőkben ezen hármas elemzési szempont felhasználásával igyekszünk bemutatni az eddigi magyar köztársasági elnökök vétó-gyakorlatát. Ezt azonban nem öncélúan, deskriptív módon tesszük: célunk az, hogy az elnöki vétó intézményének elemzésével elhelyezzük azt a hazai jogi és politikai berendezkedésben; kibontsuk az intézmény valódi tartalmát, s mindezek alapján értékeljük a hazai szabályozás. Ez az elemzési módszer azonban önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az elnöki vétó intézményét a maga vertikumában szemléljük: a hazai tapasztalatok bemutatása előtt nemzetközi kitekintés keretében ágyazottan világítjuk meg az államelnöki modelleket³ és az ehhez kapcsolódó elnöki vétó szabályozási tendenciáit.⁴

Értékelési szempontok

Az egyes államok köztársasági elnöki modelljeinek és az azokban szabályozott elnök vétó intézményének a kapcsolata szempontjából a fő értékelési szempont az volt, hogy az adott elnöki vétó adekvát-e az adott elnöki modellben: vagyis, hogy az elnök a modellnek megfelelő vétójoggal

³ Abból a módszertani megfontolásból tartjuk fontosnak az elnöki modellek minimális szintű bemutatását, hogy egyetlen elnöki attribútumot sem lehet önmagában szemlélni. Az elnöki vétó intézménye csakis az adott elnöki modellben érthető meg, helyezhető el.

⁴ Terjedelmi okokból itt csak az ex lege szempontú elemzésre törekszünk, így nem nyílunk rá mód tradíciós és az elnöki habitus bemutatására. Ezen utóbbi szempontokat - lévén ez az elemzés célja - a magyar gyakorlat tekintetében ismertetjük, s itt térünk ki a korábban vázolt nemzetközi szabályozási gyakorlattal összefüggő kapcsolódási pontokra.

rendelkezik-e. Ebben a kiindulási pontot az adta, hogy a prezidenciális rendszerekben a leginkább elfogadható intézmény a széleskörű politikai vétó. Nem célszerű, hogy egy reprezentatív államfő ilyen típusú (primer politikai döntést igénylő) vétójoggal bírjon: ebben az esetben ugyanis az aktuálpolitikai csatározások felszámolhatják az elnök reputációját. Az prezidenciális rendszerekben ez a veszély azért nem fenyeget, mert itt az elnök amúgy is elsődleges politikai aktor, a reprezentatív modellben azonban az elnök legtöbbször a politikai csatározások felett áll, „megtestesítve a nemzet egységét”. Így elmondható, hogy az erős politikai vétó inadekvát egy gyenge elnökhöz.⁵ A politikai vétó szabályozása értékelésének másik oldala a politikai vétó blokkolásának módja: a politikai vétó intézményét negligálja, ha a visszaküldött jogszabályt a jogalkotó szerv nem minősített többséggel is elfogadhatja ismét. Az alkotmányossági vétó - amely egy előzetes normakontroll - mindegyik elnöki modellhez adekvátnak tűnik, hiszen a politikai szempontok nem jelennek meg egy-egy alkotmányellenesnek vélt rendelkezés értékelése terén - legalábbis nem elsődlegesek.

⁵ Meg kell jegyezni, hogy a gyenge elnöknek éppen a politikai vétó jelenti az egyik kitörési pontot a politikai aktorként való megnyilvánuláshoz.

II. A köztársasági elnöki modell és a köztársasági elnöki vétó intézménye néhány nyugat-európai országban

Ausztria⁶

Az Osztrák Köztársaság szövetségi alkotmánytörvénye⁷ értelmében a szövetségi elnök képviseli a köztársaságot a külső kapcsolatokban, akit az egyenlő, közvetlen, titkos és egyéni választójog alapján a „Szövetség népe” választja meg. A választásokkal kapcsolatban, azokban a szövetségi tartományokban, amelyekben ezt a tartományi törvény előírja szavazási kötelezettség áll fenn. A választási eljárásra vonatkozó részletszabályokat ugyancsak törvény állapítja meg. Az tekintendő megválasztottnak, aki megszerezte az összes érvényes szavazat több, mint felét. Amennyiben ilyen többség nem alakult ki második fordulóra kerül sor, ahol az első fordulóban legtöbb szavazatot kapott két jelöltre lehet érvényesen szavazni. A szövetségi elnök megbízatási ideje **6 év**, a közvetlenül ezt követő megbízatási időre ismételt megválasztása csak egy ízben megengedett. **A hivatali idő letelte előtt lehetőség van az elnök leváltására: népszavazással.** A népszavazásra akkor kerül sor, ha a szövetségi kancellár által e célból (a Nemzeti Tanács által indítványára) összehívott Szövetségi Gyűlés ezt kívánja⁸. A Nemzeti Tanács határozatához a tagok legalább felének jelenléte, valamint a leadott szavazatok kétharmados többsége szükséges. A Nemzeti Tanács ilyen jellegű határozata esetében a szövetségi elnök hivatala további gyakorlásában akadályozva van. A leváltás népszavazás útján történő megtagadása új választásnak minősül, és Nemzeti Tanács felosztatását eredményezi. A szövetségi elnök összes hivatali ideje azonban ebben az esetben sem haladhatja meg a 12 évet. Az elnök ellen hatósági eljárás csak akkor megengedett, ha ehhez a Szövetségi Gyűlés hozzájárul. Jelentős rendelkezés, hogy amennyiben a szövetségi elnök **akadályoztatva van**, akkor valamennyi feladata közvetlenül átszáll a szövetségi kancellárra⁹. Sajátos konstrukcióként szabályozza az alkotmány **a kollektív államfői testületet**: hiszen amennyiben

- az akadályoztatás 20 napnál tovább tart;
- vagy a szövetségi elnök tisztsége tartósan betöltetlen;

⁶ A szövetségi elnök jogállására az Osztrák Köztársaság szövetségi alkotmánytörvénye (a továbbiakban: osztrák alkotmány) III. fejezetének A) Közigazgatás cím alatti 1. pontja (60-68. cikkek), valamint az alkotmánytörvénynek az egyes alkotmányos intézmények kontextusában az államelnökre vonatkozó rendelkezései irányadóak.

⁷ A Hans Kelsen javaslatai alapján kialakított alkotmánytörvényt 1920-ban fogadta el az Alkotmányozó Nemzeti Gyűlés.

⁸ Az Osztrák Köztársaság föderális berendezkedésű. Az osztrák törvényhozás két kamarából áll: Nemzeti Tanács (*Nationalrat*) és Szövetségi Tanács (*Bundesrat*). A Szövetségi Gyűlés a két kamara együttes ülésének az elnevezése.

⁹ Aki a szövetségi kormány feje.

- vagy ha a Nemzeti Tanács a fent ismertetett módon indítványt tett arra vonatkozóan, hogy a Szövetségi Gyűlés döntsön az elnök leváltására vonatkozó népszavazásról és ily módon az elnök akadályoztatva van hivatala további gyakorlásában

a szövetségi elnök feladatait a Nemzeti Tanács elnöke, másod- és harmadelnöke, mint kollégium látja el. A tisztség tartós betöltetlensége esetében haladéktalanul kiírja a szövetségi kormány az új szövetségi elnökválasztást. Jogkörébe tartozik továbbá:

- fogadja és megbízza a követeket, hozzájárul a külföldi konzulok megbízásához, megbízza az osztrák külföldi konzuli képviselőket;
- államszerződéseket köt;
- a szövetségi alkalmazottak kinevezése (ideértve a tiszteket és az egyéb szövetségi tisztviselőket), ezeknek hivatali címek adományozása;
- szakmai címeket alapít és adományoz;
- egyedi esetekben: kegyelmet ad a bíróságok által jogerősen elítélteknek, enyhíti és átváltoztatja a bíróságok által kiszabott büntetéseket, mentesít a jogkövetkezmények alól, az ítéleteket kegyelmi úton megsemmisíti, megszünteti a büntetőeljárást a hivatalból üldözendő bűncselekmények esetében;
- a szülők kérelmére a házasságon kívül született gyermeket törvényessé nyilvánítja.

Az elnök a szövetségi tisztségviselők bizonyos kategóriái vonatkozásában az őt megillető kinevezési jogot **delegálhatja** a szövetségi kormány illetékes tagjaira, a miniszterek elnöki felhatalmazás esetében szintén delegálhatják e jogkört (**szubdelegáció**). Ha az alkotmány eltérően nem rendelkezik az elnök valamennyi aktusát a szövetségi kormány, illetve az általa felhatalmazott szövetségi miniszter kezdeményezi. Ennek megfelelően pedig - szintén az alaptörvény eltérő rendelkezése hiányában - az elnök valamennyi aktusának érvényességéhez szükség van a szövetségi kancellár, vagy az illetékes szövetségi miniszter ellenjegyzésére. A szövetségi elnök a Szövetségi Gyűlésnek tartozik felelősséggel, amelynek garanciája az, hogy szövetségi gyűlési határozat formájában panasz nyújtható be¹⁰ a szövetségi elnök ellen az alkotmány megsértése miatt az Alkotmánybírósághoz.¹¹

A szövetségi elnök hitelesíti a Szövetségi Gyűlés határozatait, azokat szövetségi kancellár ellenjegyzzi. Az elnök a Nemzeti Tanácsot évente rendes ülészsakra, rendkívüli ülészsakra¹² hívja össze; a Nemzeti Tanács határozata alapján az ülészsakot befejezettnek nyilvánítja. **Feloszlathatja** a Nemzeti Tanácsot, ugyanazon okból legfeljebb csak egyszer teheti ezt meg. Elrendeli továbbá a népszavazást. **Kinevezi:** a szövetségi kancellárt, tovább annak javaslatára a szövetségi kormány

¹⁰ Osztrák alkotmány 142. cikk (2) bekezdés a) pont.

¹¹ E felelősség érvényesítése érdekében a Szövetségi Gyűlést a Nemzeti Tanács vagy a Szövetségi Tanács határozata alapján a szövetségi kancellár hívja össze; a vádemeléshez mind a két képviselő testület tagjainak több, mint felének a jelenlétében, a leadott szavazatok kétharmados többségével meghozott határozat szükséges.

¹² Kötelező az összehívás: ha Nemzeti Tanács tagjainak egyharmada vagy a Szövetési Tanács kéri. Ha két grémium kéri a rendkívüli összehívást sem a szövetési kormány javaslatára sem pedig ellenjegyzésre nincs szükség.

többi tagját; a bírakat. **A szövetségi törvények alkotmányos létrejöttét a szövetségi elnök aláírásával hitelesíti**, a hitelesítésre történő előterjesztés a szövetségi kancellár által történik, s magát a hitelesítést is ellenjegyzi a kancellár. Az Osztrák Köztársaság elnökének tehát **nincs vétőjoga**. A szövetségi kormány indítványára és a Szövetségi Tanács jóváhagyásával **feloszlathatja a tartományi gyűléseket**. A Számvevőszék elnöke, a Panaszhatóság tagjai hivatalba lépésükkor az elnök előtt tesznek **fogadalmat**; a Számvevőszék elnökének javaslatára és ellenjegyzése (!) mellett a szövetségi elnök nevezi ki a számvevőszéki tisztségviselőket. **A szövetségi kormány javaslata alapján kinevezi**: a Független Menedékügyi Tanács tagjait; a közigazgatási bíróság elnökét és tagjait; az Alkotmánybíróság elnökét, alelnökét, tagjait. Jelentős, hogy **az Alkotmánybíróság egyes döntéseinek végrehajtása**¹³ **a szövetségi elnököt terheli**, még hozzá az ő utasítása alapján és belátása szerint ezzel megbízott szövetségi vagy tartományi szerv útján (ideértve a szövetségi hadsereget is). Ha a Szövetség vagy szövetségi szerv ellen irányul a végrehajtás, akkor nincs szükség ellenjegyzésre.

Összességében elmondhatjuk, hogy az elnök közvetlen választása ellenére egy viszonylag gyenge (szimbolikus), a kancellár és a kormány által (a javaslatok és az ellenjegyzés által) dominált elnöki modellel állunk szemben, amelyhez adekvát a vétő intézményének hiánya.

Németország¹⁴

A szövetségi elnököt a **Szövetségi Közgyűlés (Bundesversammlung)** vita nélkül **választja meg**. A Szövetségi Közgyűlés egy speciális szerv, amely a Szövetségi Gyűlés¹⁵ tagjaiból és ugyanolyan számú olyan tagból áll, akiket a tartományi népképviselői szervek (*Landtag*) az arányos választás alapelveinek megfelelően választanak meg. Azt a személyt kell megválasztottnak tekinteni, aki a Szövetségi közgyűlés tagjai többségének a szavazatát elnyerte. Amennyiben ezt a többséget két választási fordulóban egy pályázó sem nyeri el, az tekintendő megválasztottnak, akire a következő fordulóban a legtöbb szavazat esett (a részleteket szövetségi törvény szabályozza). A szövetségi elnök megbízatása **5 évre** szól. A szövetségi elnök hatáskörét **akadályoztatása** vagy **hivatalának idő előtti megüresedése** esetén a Szövetségi Tanács elnöke gyakorolja. A szövetségi elnök **rendeleteinek és intézkedéseinek az érvényességéhez a szövetségi kancellár vagy az illetékes szövetségi miniszter ellenjegyzése** szükséges. Ez nem vonatkozik azonban a szövetségi kancellár

¹³ Kivéve: a Számvevőszék hatáskörének értelmezésével kapcsolatos kérdés; ez a szabály érvényesül a tartományi Számvevőszékhez hasonló intézményei esetében; továbbá a Szövetséggel, a tartományokkal, a körzetekkel, a községekkel és a községsszövetségekkel szemben támasztott, bírói vagy közigazgatási hatósági úton el nem intézhető vagyoni jogi követelések tekintetében.

¹⁴ A szövetségi elnök jogállására a Német Szövetségi Köztársaság alaptörvényének (elfogadva: Bonn, 1949. május 23.; a továbbiakban: német alkotmány) 54-61. cikkei, valamint az alaptörvénynek az egyéb alkotmányos intézmények kontextusában tárgyalt rendelkezési irányadóak.

¹⁵ A Német Szövetségi Köztársaság föderális rendszerű. A központi állami népképviselőt a Német Szövetségi Gyűlés (*Deutscher Bundestag*) látja el, a tartományok a szövetségi törvényhozás és közigazgatás munkában Szövetségi Tanács (*Bundesrat*) útján vesznek részt.

kinevezésére és felmentésére, a Szövetségi Gyűlés feloszlatására¹⁶, továbbá a szövetségi kancellár vagy a szövetségi miniszter megbízatásának megszűnése esetén az elnök általi azon felkérésre, amely szerint a kancellár vagy a miniszter intézze tovább az ügyeket az utódja kinevezéséig. A szövetségi elnök nemzetközi jogi viszonylatokban **képviseli a Szövetséget**, annak nevében külföldi államokkal szerződést köt, megbízza és fogadja a követeket. A Szövetség politikai kapcsolatait szabályozó, illetve a szövetségi törvényhozás tárgyaira¹⁷ vonatkozó szerződéseket a szövetségi törvényhozás abban az időben illetékes testületének szövetségi törvény formájában kifejezett jóváhagyása vagy közreműködése útján lehet megkötni. A szövetségi elnök **nevezi ki és menti fel a szövetségi bírákat, a szövetségi tisztviselőket, tiszteket és altiszteket**, ha törvény eltérően nem rendelkezik; **egyedi ügyekben** az elnök a Szövetség nevében **kegyelmezési jogot** gyakorol - ezeket a hatásköreit más hatóságokra ruházhatja át. Büntetéssel fenyegetett cselekedet miatt az elnököt csak a Szövetségi Gyűlés jóváhagyásával lehet **felelősségre vonni** vagy letartóztatni, kiéve a tettenérést, illetve, ha azt a következő napon foganatosítják. A Szövetségi Gyűlés jóváhagyása szükséges továbbá az elnök minden egyéb személyi szabadságát sértő korlátozás, illetve a 18. cikk alapján folytatott eljárás¹⁸ esetében. Az elnök elleni büntetőeljárást, a 18. cikk alapján folytatott eljárást, az őrizetbe vételt, valamint a személyi szabadság minden egyéb korlátozását a Szövetségi Gyűlés kívánságára fel kell függeszteni. Az elnök felelősségét úgy rendezi a német alaptörvény, hogy a Szövetségi Gyűlés vagy a Szövetségi Tanács a szövetségi elnök ellen az Alkotmánybíróság előtt alaptörvény vagy más szövetségi törvény szándékos megsértése miatt **vádat emelhet**. A vádemelésre vonatkozó indítványt a Szövetségi Gyűlés tagjainak legalább egynegyed része vagy a Szövetségi Tanácsban leadott szavazatok egynegyed része útján lehet előterjeszteni. A vádemelésre vonatkozó határozathoz a Szövetségi Gyűlés tagjainak kétharmados többsége, vagy a Szövetségi Tanácsban leadott szavazatok kétharmad része szükséges. A vádat a vádemelő testület megbízottja képviseli. Amennyiben a Szövetségi Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a szövetségi elnök vétkes az alaptörvény vagy más törvény szándékos megsértésében, hivatalától megfosztottnak nyilvánítja.

¹⁶ A német alkotmány 63. cikke (4) bekezdése szerint a szövetségi elnök a Szövetségi Gyűlést feloszthatja, ha az által szövetségi kancellárnak jelölt személyt a Szövetségi Gyűlés tagjainak többsége nem szavazza meg.

¹⁷ A német alkotmány 73. cikke rendelkezik a szövetség kizárólagos törvényhozási tárgyköréről (ilyen többek között: *külgügek, honvédelem; szövetségi állampolgárság; szabad mozgás, útlevélügy, be- és kivándorlás, kiadatás; valuta-, pénz- és érmeügy, a mértékek és súlyok, időmeghatározás; a vám- és kereskedelmi terület egysége; a szövetségi vasutak; a posta és távközlés; az ipari jogvédelem, a szerzői és kiadói jog; a Szövetség és a tartományok közötti együttműködés a bűnügyi rendészet, az alkotmányvédelem, valamint a Szövetség területén jelentkező olyan törekvések elleni védekezés terén, amely erőszak alkalmazásával vagy annak előkészítésével veszélyeztetik a Német Szövetségi Köztársaság külső érdekeit; szövetségi bűnüldözési hivatal felállítása és a nemzetközi bűnözés elleni harc; a szövetség céljait szolgáló statisztika).*

¹⁸ A német alkotmány 18. cikke értelmében, aki a véleménynyilvánítás szabadságát, különösen a sajtószabadságot, a tanítás szabadságát, a gyülekezési szabadságot, az egyesülési szabadságot, a levél, postai és távközlési titkot, a tulajdon szabadságát vagy a menedékjogot a szabad, demokratikus alaprend elleni küzdelem céljaira történő visszaélésekre használja fel, ezeket az alapjogot elveszti. A Szövetségi Alkotmánybíróság állapítja meg az elvesztés tényét és terjedelmét.

Ideiglenes rendelkezésként a vádemelés után megállapíthatja, hogy az elnök hivatala ellátásában akadályoztatva van. **A szövetségi kancellárt a szövetségi elnök javaslatára a Szövetségi Gyűlés vita nélkül választja**, ha a jelölt elnyeri a Szövetségi Gyűlés tagjai többségének szavazatát elnyerte az elnök köteles a választást követő hét napon belül kinevezni; ha nem érte el a jelölt a többséget az elnök választhat: vagy **kinevezi az eredeti jelöltet** (szintén hét napon belül) **vagy pedig feloszlatja a Szövetségi Gyűlést**. A szövetségi minisztereket a szövetségi kancellár javaslatára az elnök nevezi ki és menti fel. A szövetségi kancellár a szövetségi kormány ügyeit a szövetségi kormány által meghatározott és a szövetségi elnök által jóváhagyott ügyrend alapján intézi. A Szövetségi Gyűlés csak abban az esetben fejezheti ki a szövetségi kancellárral szembeni bizalmatlanságát, ha tagjai többségével megválasztja utódját és megkeresi a szövetségi elnököt, hogy **mentse fel** a kancellárt. A szövetségi elnöknek itt nincs választási lehetősége: **köteles a megkeresésnek eleget tenni és a megválasztott személyt kinevezni**. Amennyiben a szövetségi kancellárnak azt az indítványát, hogy irányában bizalmat nyilvánítson, a Szövetségi Gyűlés tagjainak többsége nem fogadja el, a szövetségi elnök a kancellár előterjesztésére **a Szövetségi Gyűlést 21 napon belül feloszlathatja**. A feloszlásra vonatkozó jog hatályát veszti, amennyiben a Szövetségi Gyűlés tagjainak a többségével másik szövetségi kancellárt választ. A szövetségi kancellár megbízatása megszűnése esetében az elnök felkérésére köteles a kancellár az utódja kinevezéséig az ügyeket tovább intézni. A Szövetségi Gyűlést az elnök kívánságára össze kell hívni. Az elnök mindezekon kívül **törvényhozási szükségállapotot**¹⁹ is kihirdethet. **Az alaptörvény rendelkezéseinek megfelelően létrejött törvényeket az elnök ellenjegyzés után kiadmányozza és a Szövetségi Hivatalos Közlönyben kihirdeti. Az alaptörvény nem rendelkezik a vétó intézményéről.** Az alkotmány további jogosítványokat juttat az elnöknek a **rendkívüli jogrend** bevezetése esetében.²⁰

Elmondható tehát, hogy a német szövetségi elnök szimbolikus pozíciót tölt be. Az alkotmány tehát nem biztosít az elnök számára önálló jogi mozgásteret, mérlegelési lehetőséget.

¹⁹ A német alkotmány 81. cikke alapján (akkor, ha a kancellárnak nem szavaz bizalmat a Szövetségi Gyűlés).

²⁰ A német alkotmány védelmi helyzetre vonatkozó rendelkezései. (115/A. cikk és az azt követő cikkek).

Franciaország²¹

A francia alkotmány²² szerint a köztársasági elnök **örködik az alkotmány tiszteletben tartása felett**. Döntései útján biztosítja a közhatalom szabályos működését, valamint az állam folytonosságát. A köztársasági elnök a nemzeti függetlenség, a területi sérthetlenség, a nemzetközi szerződések tiszteletben tartásának védelmezője. A köztársasági elnököt **általános, közvetlen választással öt évre választják**²³, a leadott szavazatok abszolút többségével választják. Ha ezt a többséget a szavazás első fordulójában egyetlen jelölt sem szerzi meg, második szavazásra kerül sor az első fordulót követő 14. napon. Ezen csak az első fordulón legtöbb szavazatot kapott két jelölt indulhat, figyelembe véve az előnyös helyzetben lévő jelöltek esetleges visszalépését. A szavazást a kormány írja ki. Az új elnök megválasztására a hivatalban lévő köztársasági elnök megbízatásának lejártá előtt legalább 20, legfeljebb 35 nappal kerülhet sor.²⁴ A tisztség bármilyen okból való megüresedése vagy az elnök akadályoztatása esetében - amelyet az Alkotmánytanács²⁵, a kormány kezdeményezésére tagjainak abszolút többségével állapít meg - a köztársasági elnök feladatait ideiglenesen a Szenátus²⁶ elnöke gyakorolja, ez utóbbi akadályoztatása esetében pedig a kormány. Az elnöki tisztség megüresedése esetén vagy az Alkotmánytanács által véglegesnek nyilvánított akadályoztatás esetén, a megüresedés vagy az akadályoztatás véglegességének megállapítása kezdetétől számított legalább 20, legfeljebb 35 napon belül kerül sor az új köztársasági elnök megválasztására, kivéve, ha az Alkotmánytanács *vis maior*-t állapít meg.²⁷ Ha a jelölések benyújtására megállapított határidőt megelőző hét napon belül olyan személy elhalálozik vagy akadályoztatva van, aki ez időpont előtt legfeljebb 30 napon belül nyilvánosan bejelentette azt az elhatározását, hogy jelölteti magát, az Alkotmánytanács a választás elhalasztásáról dönthet. Ha az első fordulót megelőzően valamelyik jelölt elhalálozik vagy akadályoztatva van, az Alkotmánytanács bejelenti az a választás elhalasztását. Ha a jelölések esetleges visszavonását megelőzően az első fordulóban legtöbb szavazatot elért két jelölt közül az egyik elhalálozik vagy akadályoztatva van, az Alkotmánytanács megállapítja, hogy az egész választást meg kell ismételni; eszerint kell eljárni a második fordulóban esélyes két jelölt valamelyikének elhalálozása vagy akadályoztatása esetén is. Minden esetben az Alkotmánytanácshoz kell fordulni a törvénynek az

²¹ A köztársasági elnök jogállására a Franciaország alkotmányának a II. Címe (A köztársasági elnök; 5-19. cikkek) valamint az alkotmánynak az egyes alkotmányos intézmények kontextusában az elnökre vonatkozó rendelkezései, továbbá a választási eljárást szabályozó organikus törvény irányadóak.

²² Elfogadva 1958. október 4.

²³ A választásra vonatkozó rendelkezések végrehajtását organikus törvény szabályozza. Az Alkotmánytanács örködik az elnök megválasztásának törvényessége felett.

²⁴ Az Alkotmánytanács meghosszabbíthatja ezeket a határidőket, anélkül azonban, hogy a szavazásra az Alkotmánytanács határozatának időpontját követő 35 napon túl kerülne sor. Ha ezen rendelkezés alkalmazására a hivatalban lévő köztársasági elnök tisztségének lejárta után későbbi időpontban kerülne sor, a köztársasági elnök utóda beiktatásáig megőrzi tisztségét.

²⁵ A francia alkotmánybíróóság.

²⁶ A francia parlament egyik kamarája, amelyet közvetlenül választanak meg, s biztosítja a Francia Köztársaság területi közösségeinek képviselőit. A másik kamara a Nemzetgyűlés.

²⁷ Lásd a ²². lábjegyzetet.

Alkotmánytanács elé terjesztése valamint a köztársasági elnök választásának végrehajtási szabályait tartalmazó organikus törvény²⁸ előírása esetében is. Sem a kormány felelősségére (akár a miniszterelnök által, akár pedig a Nemzetgyűlés által bizalmatlansági indítvánnyal kezdeményezve)²⁹, sem pedig az alkotmánymódosításra vonatkozó alkotmányos rendelkezések³⁰ nem alkalmazhatóak az elnöki tisztség megüresedése, illetve az alatt az időszak alatt, amely a köztársasági elnök akadályoztatásának véglegesség nyilvánítása és utódjának megválasztása között telik el.

A köztársasági elnök **nevezi ki és menti fel a miniszterelnököt** (utóbbit akkor, ha a miniszterelnök benyújtja a kormány lemondását³¹). A miniszterelnök javaslatára **kinevezi és felmenti a kormány többi tagját**. Az elnök egyben a **Minisztertanács³² elnöke** is. A köztársasági elnök kihirdeti a **törvényeket a végelegesen elfogadott törvény kormánynak történő megküldését követő 15 napon belül**. E határidő lejártát megelőzően **felkérheti a parlamentet a törvény egésze vagy bizonyos cikkei újratárgyalására (politikai vétó)**. Az ismételt tárgyalást **nem lehet megtagadni**. A köztársasági elnök a kormányjavaslatára a parlamenti ülés alatt, vagy a parlament két házának a Hivatalos Közlönyben közzétett együttes indítványára **népszavazásra bocsáthat** minden, a közhatalom szervezetét, a nemzeti gazdaságpolitikai, szociálpolitikai, közszolgáltatási, illetve az azokhoz kapcsolódó reformokat érintő törvénytervezetet, illetve az alkotmányellenesnek nem minősülő, az intézmények működésére kiható nemzetközi szerződések megerősítésére felhatalmazást adó törvénytervezetet. Amennyiben a népszavazást a kormány kezdeményezte, mindkét ház előtt nyilatkozatot kell tennie, amelyet vita követ. Amennyiben a népszavazás a törvénytervezet elfogadását eredményezi, a köztársasági elnök a véleménynyilvánító népszavazás eredményének közzétételét követő 15 napon belül kihirdeti a törvényt. Az elnöknek **joga van a Nemzetgyűlés felosztatására** is, amelyet a miniszterelnökkel és a parlament két házának elnökével való konzultáció után gyakorolhat. Az általános választásokat a felosztatást követő legalább 20, legfeljebb 40 napon belül kell megtartani. A köztársasági elnök **népszavazásra bocsáthat továbbá** minden olyan törvénykezdeményezést, amely egy állam az Európai Unióhoz való csatlakozási szerződésének ratifikációját eredményezi. A köztársasági elnök - a Hivatalos Közlönyben közzétett, a kormány parlamenti ülés alatt beadott javaslatára vagy a két ház együttes kezdeményezésére - **kikérheti a tengerentúli területi közösségek választópolgárainak véleményét** egy, a közösség szervezetét, hatáskörét, törvényhozását érintő kérdésben.

²⁸ Speciális eljárási szabályok mellett elfogadott, különlegesen fontos tárgykörű (pl. a köztársasági elnök választásának végrehajtási szabályai; az Alkotmánytanácsra vonatkozó törvény stb.).

²⁹ A francia alkotmány 49., 50. cikkei.

³⁰ A francia alkotmány 89. cikke.

³¹ Akkor, ha a Nemzetgyűlés bizalmatlansági indítványt fogad el, vagy nem fogadja el a kormány valamely programját vagy általános politikai nyilatkozatát - ekkor köteles a miniszterelnök benyújtani a kormány lemondását a köztársasági elnöknek.

³² A Minisztertanács a kormány működési formája.

A köztársasági elnök írja alá a **Minisztertanács által hozott rendelkezéseket (ordonnance)** és **rendeleteket (décret)**. Az elnök nevezi ki az állam polgári és katonai tisztségviselőit; az Alkotmánytanács három tagját (a 9 közül), valamint az Alkotmánytanács elnökét; továbbá az állampolgári jogok biztosát is. Az államfő által elnökölt **Minisztertanács nevezi ki továbbá**: az Államtanács³³ tagjait, a Becsületrend nagykancellárját, a nagyköveteket és a rendkívüli követeket, a számvevőszéki főtanácsosokat, a prefektusokat, a tengeren túli területek kormányképviselőit, a tábornoki rangban lévő tiszteket, a felsőoktatási intézmények rektorait, a központi közigazgatás vezetőit. Organikus törvény határozza meg azokat az egyéb tisztségeket, amelyek betöltéséről a Minisztertanács gondoskodik, valamint azokat a feltételeket, amelyek mellett a köztársasági elnök a kinevezési jogát átruházhatja, hogy azt a nevében gyakorolják. A külföldi országokban működő nagyköveteket és rendkívüli követeket a köztársasági elnök **bizzza meg; ő fogadja a (rendkívüli) követekeket**. Az köztársasági elnök a **fegyveres erők főparancsnoka, Nemzetvédelem legfelsőbb tanácsainak és bizottságainak elnöke**. A volt köztársasági elnökök életük végéig tagjai az **Alkotmánytanácsnak** a kinevezett 9 tagon kívül.

Az alkotmány **jogköröket** telepít az elnökhöz arra az esetre, **ha a köztársaság intézményeit, a nemzeti függetlenséget, a köztársaság területének sérthetlenségét vagy a nemzetközi szerződések végrehajtását súlyos és közvetlen veszély fenyegeti, valamint ha az alkotmányos közhatalom működése megszakad**. Ezekben az esetekben a miniszterelnök, a parlament két házának elnöke, valamint az Alkotmánytanács hivatalos meghallgatása után a köztársasági elnök **megteszi a körülmények által megkövetelt intézkedéseket**, s ezen intézkedésekről üzenetben **tájékoztatja a nemzetet**. Ezen intézkedéseket annak az akaratnak kell áthatnia, hogy a lehető legkisebb késedelemmel biztosítani lehessen az alkotmányos közhatalom számára a feladatai ellátásához szükséges eszközöket. Ezzel kapcsolatban ki kell kérni az Alkotmánytanács véleményét. A parlament a jogszabály erejénél fogva ül össze és a Nemzetgyűlést nem lehet felosztatni a kivételes hatalom gyakorlása alatt.

A köztársasági elnök gyakorolja az **egyéni kegyelmezés jogát**. A köztársasági elnök a parlament két házával **üzentek** útján érintkezik, amelyeket elolvasnak, de nem vitatnak meg. A köztársasági elnök **ratifikálja a nemzetközi szerződéseket**. Az elnököt tájékoztatni kell mindazokról a tárgyalásokról, amelyek a megerősítést nem igénylő nemzetközi egyezmények megkötésére irányulnak. **Ha az Alkotmánytanács a köztársasági elnök, a miniszterelnök, valamely ház elnöke, 60 képviselő vagy 60 szenátor kezdeményezésére megállapítja, hogy valamely nemzetközi egyezmény az alkotmánnyal ellentétes, az adott nemzetközi egyezmény megerősítésére vagy jóváhagyására vonatkozó felhatalmazásra csak az alkotmány módosítását követően kerülhet sor**.

A francia köztársasági elnök jogköre az **alkotmányossági vétót** is magában foglalja - ilyen a jogköre azonban speciális módon nem egyedül az elnöknek van. A **köztársasági elnök, a miniszterelnök, a Nemzetgyűlés elnöke, a Szenátus elnöke, 60 nemzetgyűlési képviselő vagy 60 szenátor a törvényeket - alkotmányosságuk véleményezése végett - kihirdetésük előtt az Alkotmánytanács**

³³ A közigazgatási bíróságok csúcsán elhelyezkedő szerv.

elé terjesztheti. Az Alkotmánytanácsnak egy hónapon belül határozatot kell hoznia, a kormány kérelmére azonban, sürgősség esetén ez a határidő 8 napra csökkenthető. Ebben az esetben az Alkotmánytanácshoz történő előterjesztés meghosszabbítja a kihirdetésre megállapított határidőt. **Az Alkotmánytanács által alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezést nem lehet sem kihirdetni, sem alkalmazni.**

A köztársasági elnök intézkedéseit a miniszterelnök ellenjegyzí, és ha szükséges a felelős miniszterek. Nincs szükség ellenjegyzésre a következő esetekben:

- a miniszterelnök kinevezése, felmentése [8. cikk (1. bekezdés)];
- a népszavazásra vonatkozó alkotmányos rendelkezések esetében (11. cikk);
- a Nemzetgyűlés feloszlására vonatkozó rendelkezések esetében (12. cikk);
- a kivételes hatalom gyakorlására vonatkozó rendelkezések esetében (16. cikk);
- a parlament két házával való üzenetváltás esetében (18. cikk);
- nemzetközi egyezmény alkotmányellenességének megállapítására irányuló alkotmánytanácsí beadvány (54. cikk);
- az alkotmányossági vétóra vonatkozó rendelkezések (61. cikk).

Az elnök rendelete nyitja meg és rekeszti be a parlament rendkívüli ülészeit (kivéve, ha a parlament jogszabály erejénél fogva ül össze). A köztársasági elnök biztosítja a bíró hatalom függetlenségét. A Legfelsőbb Igazságszolgáltatási Tanács³⁴ elnöke a köztársasági elnök. A 2007-es alkotmánymódosítás értelmében megmaradt a hivatalban lévő elnök mentelmi joga mindenféle igazságszolgáltatással és adminisztratív hatósággal szemben, ez azonban nem vonatkozik rá automatikusan mandátuma lejárta után. Korábban csak a hazaárulás esetén lehetett felelősségre vonni a köztársasági elnököt a tisztségének gyakorlása során kifejtett cselekedetei tekintetében. Az alkotmánymódosítás szerint: a köztársasági elnök nem mozdítható el a hivatalából megbízatásának ideje alatt, csak abban az esetben, ha nyilvánvalóan a hivatalával össze nem férő módon megsérti a kötelezettségeit. A köztársasági elnök elmozdításáról a parlament, mint különleges Főbíróság dönt.³⁵ A köztársasági elnök - a miniszterelnök javaslatára - alkotmánymódosítást kezdeményezhet.

³⁴ A bírói igazgatás szerve (két testülete van: egy bírói és egy ügyészi), amely diszponál egyes kinevezések és a bírák fegyelmi eljárása felett.

³⁵ Az elnök felelősségére és Főbíróságra a módosított 67-68. cikkek vonatkoznak.

III. Az elnöki modell és az elnöki vétó intézménye az Amerikai Egyesült Államokban³⁶

Ahhoz, hogy megérthessük az amerikai elnök vétó-jogkörét, ismernünk kell az USA elnöki modelljét (a következőkben először a modell felvázolására törekszünk). Az Amerikai Egyesült Államokban a végrehajtó hatalom feje az elnök, aki egyben kormányfőként is funkcionál. Ebben a prezidenciális rendszerben az elnök széles jogkörökkel rendelkezik, s ebbe illeszthető be az elnöki vétó intézménye. Az erős elnöki hatalomhoz széleskörű vétó-potenciál adekvát, azonban látni fogjuk, hogy az amerikai elnöki vétó sem korlátozhatatlan.

Az amerikai elnöki modell

A végrehajtó hatalom az Amerikai Egyesült Államokban az elnököt illeti, aki hivatalát négy éven át³⁷ viseli; az ugyanilyen időtartamra választott alelnökkel együtt. Az elnököt a következőkben leírt módon kell megválasztani. Minden tagállam a törvényhozó testülete által előírt módon annyi elektort jelöl ki, amennyi megfelel az állam által a Kongresszusba³⁸ küldendő szenátorok és képviselők összes számának: szenátort, képviselőt, valamint az Egyesült Államok joghatósága alá tartozó bizalmi vagy hasznot hajtó hivatalos betöltő személyt nem lehet elektorként kijelölni. Az elektorok saját államaikban összeülnek és két személyre szavaznak, akik közül legalább az egyik nem annak az államnak a lakosa, melynek lakosai az elektorok. Jegyzéket készítenek minden olyan személyről, akire szavazatok adtak le és feltüntetik az egyesekre leadott szavazatok számát; ezt a jegyzéket aláírják és hitelesítik, s azt lepecsételve az Egyesült Államok kormányának székhelyére a Szenátus elnökéhez juttatják el. A Szenátus elnöke a Szenátus és a Képviselőház jelenlétében felnyitja a tanúsítványokat és az azokban foglalt szavazatokat megszámlálja. A legtöbb szavazatot kapott személy az elnök, ha ez a szám a kijelölt összes elektorok többségét jelenti; amennyiben egynél több személy élvez ilyen többséget és egyforma számú szavazattal rendelkeznek, a Képviselőház az egyik ilyen személyt szavazás útján haladéktalanul elnökké választja; ha ilyen személynek nincs többsége, a Képviselőház hasonló módon választja meg az elnököt a jegyzékben szereplő öt legmagasabb szavazatot nyert személy közül. Az elnök megválasztása alkalmával a szavazatokat államonként kell számításba venni és az egyes államok képviselete egy szavazattal bír;

³⁶ Az elnök intézményét az amerikai alkotmány II. cikke (1-4. §-ok), valamint az alkotmány egyéb intézményei között elhelyezett rendelkezési szabályozzák.

³⁷ Az elnöki hivatali idő limitálásáról a XXII. alkotmány-kiegészítés (1951) rendelkezik: Egyetlen személy sem választható meg az elnöki hivatalra több mint kétszer, és egyetlen olyan személy sem választható meg egynél több esetben, aki már egyszer azt betöltötte, illetve két évnél hosszabb ideig valaki más helyett elnöki jogkörrel rendelkezett. Ez a cikkely azonban egyetlen olyan személyre sem vonatkozhat, aki az elnöki hivatalt éppen akkor töltötte be, amikor a Kongresszus erre vonatkozó javaslatát megtette, és hatályba lépésekor nem akadályozhatja meg, hogy az elnöki hivatalt vagy az elnök jogkörét az erre máskülönben jogosult személy átvegye, illetve a már átvett hivatali idejének végéig megtartsa.

³⁸ Az amerikai törvényhozás a Kongresszus. A Kongresszus alsóháza a Képviselőház, a felsőháza pedig a Szenátus.

ezen rendelkezés szempontjából a határozatképességnek az államok kétharmadát képviselő tagokat kell tekinteni; a választáshoz valamennyi állam többsége szükséges. Minden esetben az elnök megválasztása után a legtöbb elektori szavazatot elnyert személy az alelnök. Amennyiben azonban két vagy több személy egyenlő számú szavazatot nyert el, a Szenátus ezek közül szavazás útján választja meg az alelnököt. A Kongresszus megállapíthatja az elektorok megválasztásának idejét és azt a napot, amikor szavazataikat leadják; ez a nap azonos az Egyesült Államok egész területén.

Elnökké csak olyan személy választható, aki az Egyesült Államok állampolgáraként született, vagy az alkotmány elfogadása idején az Egyesült Államok állampolgára; az elnöki tisztségre továbbá csak olyan személy választható, aki 35. életévét betöltötte és 14 év óta az Egyesült Államokban van a lakhelye. Amennyiben az elnököt hivatalából elmozdítják, elhunyt, hivataláról lemond vagy nem képes ellátni az elnöki hivatallal kapcsolatos hatáskört és kötelességeket, az az alelnökre száll. A Kongresszus törvényhozási úton rendelkezhetik a hivatalból történő elmozdítással, elhalálozással, lemondással vagy a hivatalviselési képtelenséggel kapcsolatban mind az elnök, mind az alelnök vonatkozásában, meghatározva azt is, hogy melyik tisztségviselő látja el az elnöki tiszteket, aki addig marad e hivatalban, amíg a gátló körülmény megszűnik, illetve, ha az elnököt megválasztják.³⁹

Az elnök megállapított időpontokban szolgálataiért tiszteletdíjban részesül, amelyet sem felemelni sem csökkenteni nem lehet az alatt az idő alatt, amelyre megválasztották, s ugyanezen idő alatt nem fogadhat el más anyagi juttatást sem az Egyesült Államoktól, sem az egyes tagállamoktól. Hivatalba lépése előtt az alábbi esküt vagy fogadalmat teszi: - *"Én, ünnepélyesen esküszöm (vagy fogadom), hogy az Egyesült Államok elnökének tisztét híven gyakorolom, és legjobb képességeim*

³⁹ Az elnök megválasztására vonatkozik a XII. alkotmánymódosítás (alkotmány-kiegészítés) 1804-ből: Az elektoroknak saját államukban össze kell gyűlniük, és titkos szavazással szavazniuk kell az elnök és az alelnök személyére, akik közül legalább az egyik nem lehet ugyanannak az államnak a lakója, ahol az elektorok szavaznak; külön szavazólapokon kell megnevezniük azt a személyt, akit elnöknek, és azt, akit alelnöknek választanak. Külön-külön listát kell összeállítaniuk azokról, akik elnökként, és azokról, akik alelnökként kaptak szavazatot, valamint az egyes személyekre adott szavazatok számáról, mely listákat aláírásukkal hitelesítve, pecséttel lezárva továbbítani kell az Egyesült Államok kormányának székhelyére a Szenátus Elnökének címére; a Szenátus elnöke, a Szenátus és a Képviselőház jelenlétében valamennyi tanúsítványt kinyitja, majd megszámlálják a szavazatokat. Az a személy lesz az elnök, aki elnökként a legtöbb szavazatot kapta, amennyiben ez a szám a kijelölt elektorok létszámát tekintve a többséget jelenti; ha ezt a többséget egyetlen személy sem éri el, a Képviselőház a három legtöbb elnöki szavazatot kapott személy közül azonnali titkos szavazással megválasztja az elnököt. Az elnök megválasztásakor azonban a szavazatokat államonként számlálják, és ekkor minden állam képviselőjének csupán egy szavazata van; a határozatképességhez az egy vagy több személy által képviselt államok kétharmadának, a megválasztáshoz az államok többségének szavazata kell. Amennyiben a Képviselőház, bár a választás jogát reá ruházták, a következő március hó negyedik napjáig sem választja meg az elnököt, az alelnök veszi át az elnök jogkörét, épp úgy, mint amikor halál esetén vagy más okból az elnök nem tud alkotmányos kötelezettségeinek megfelelni. Az lesz az alelnök, aki a kijelölt elektorok száma szerinti legtöbb alelnöki szavazatot kapja. Ha ezt a többséget senki nem szerzi meg, a Szenátus a listán szereplő két legtöbb szavazatot kapott személy közül fogja kiválasztani az alelnököt. Határozatképességhez a szenátorok számának kétharmada, a választáshoz pedig a szavazatok többsége szükséges. Ha azonban valaki alkotmányos szempontból nem választható meg az elnöki hivatalra, nem választható meg az Egyesült Államok alelnökének sem. Az elnökre vonatkozik továbbá: a XIV. alkotmány-kiegészítés (1868) 3. §-a; a XX. alkotmány-kiegészítés (1933); az elnöki hivatali idő limitálásáról rendelkezik továbbá a fent említett XXII. cikkely; a XXIII. alkotmány-kiegészítés (1961); a XIV. alkotmány-kiegészítés (1964); az elnöki hivatalának megszűnése esetén az utódlásról a XXV. alkotmány-kiegészítés (1967) rendelkezik;

szerint fenntartom, óvom és megvédem az Egyesült Államok alkotmányát." Az elnök az Egyesült Államok szárazföldi haderejének és hajóhadának és az egyes államok milíciájának **főparancsnoka**, amikor az utóbbiakat az Egyesült Államok tényleges szolgálatában alkalmazza; írásban felkérheti a végrehajtó hatalom egyes ágainak vezető tisztségviselőit, véleményük megadására az adott hivatallal kapcsolatos bármilyen kötelesség vonatkozásában és, a közjogi felelősségre vonás esetét kivéve, joga van az Egyesült Államok ellen elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatban a **büntetés végrehajtásának felfüggesztésére és a kegyelmezésre.**

Az elnöknek joga van a Szenátus tanácsa és hozzájárulása alapján **nemzetközi szerződések kötésére**, feltéve, ha a jelenlevő szenátorok kétharmada ahhoz hozzájárul. Kijelöli a Szenátus tanácsa és hozzájárulása alapján a nagyköveteket, követeket, konzulokat, legfelsőbb bírósági bírót és az Egyesült Államok más olyan tisztviselőit nevezi ki, akiknek kinevezése tekintetében az alkotmány nem tartalmaz eltérő rendelkezéseket és akiknek hivatalát törvény alapján állították fel; a Kongresszus azonban törvényhozási úton, ha azt megfelelőnek találja, alsóbb hivatalok tisztviselőinek kinevezését egyedül az elnökre, bíróságokra vagy a végrehajtó ágazatok vezetőire ruházhatja. Az elnök joggal bír továbbá a megüresedett hivatalok betöltésére akkor, amikor a Szenátus nem ülésezik, olyan kinevezések adományozása útján, amelyek a legközelebbi ülészak végén lejárnak.

Az elnök **időről-időre tájékoztatja a Kongresszust az Unió helyzetéről** s a Kongresszusnak **megfontolásra ajánlat** olyan intézkedéseket, amelyeket **szükségesnek és hasznosnak** ítél. **Rendkívüli alkalmakkor összehívhatja mindkét Házat**, illetve az egyik Házat s az esetben, ha a két Ház nem tud megállapodni az elnapolás ideje tekintetében, mindkettőt annyi időre **napolhatja el**, melyet megfelelőnek ítél. **Fogadja a nagyköveteket és követeket; gondot fordít arra, hogy a törvényeket híven hajtsák végre** és kiadja az Egyesült Államok összes tisztségviselői számára a **kinevezési okmányokat**. Az Egyesült Államok elnökét, alelnökét és valamennyi polgári tisztségviselőjét közjogi felelősségre vonás során **hivatalukból el kell mozdítani**: hazaárulás, vesztegetés, egyéb súlyos bűncselekmény és vétség miatt történt elítélés esetén.

Az amerikai elnöki vétó - rendes vétó és „zsebbe tett” törvényjavaslat

Az elnök csak politikai vétóval rendelkezik, alkotmányossági vétóval nem. A Képviselőház és a Szenátus által elfogadott minden törvényjavaslatot **mielőtt az törvényerőre emelkednék, az Egyesült Államok elnöke elé kell terjeszteni**; az elnök, **egyetértése esetén, azt aláírja, ellenkező esetben ellenvetésével együtt - 10 napon belül⁴⁰ - visszaküldi a Kongresszus ama Házának, mely a törvényjavaslatot kezdeményezte** (ezt a vétófajtát az amerikai alkotmányjog „rendes” vagy

⁴⁰ Mint alább látni fogjuk, az amerikai elnöki vétó egyik korlátja egy 10 napos határidő: ugyanis, ha az elnök az eléje került törvényjavaslatot 10 napon belül (a vasárnap kivételével) nem vétózza meg, akkor az ugyanolyan módon törvényerőre emelkedik, mintha aláírta volna.

„visszaküldési” vétónak nevezi)⁴¹; e Ház az ellenvetéseket részletesen feltünteti naplójában és hozzálat a törvényjavaslat újbóli tárgyalásához⁴². Amennyiben az új tárgyalás után a Ház kétharmada elfogadja a törvényjavaslatot, azt az ellenvetésekkel együtt a Kongresszus másik Házának kell megküldeni, amely azt hasonló módon új tárgyalás alá veszi; ez utóbbi Ház tagjainak kétharmada által történt elfogadás esetén az törvényerőre emelkedik.⁴³ Minden ilyen esetben azonban a Kongresszus mindkét Házában igennel vagy nemmel kell szavazni és a törvényjavaslat mellett és ellen szavazó személyek nevét a két Ház naplójában fel kell tüntetni. Amennyiben valamely törvényjavaslatot az elnök az eléje terjesztéstől számított 10 napon belül (vasárnap kivételével) nem küldi vissza, az ugyanolyan módon törvényerőre emelkedik, mintha aláírta volna, kivéve, ha a Kongresszus elnapolása⁴⁴ miatt a visszaküldés nem lehetséges, mely esetben az nem emelkedik törvényerőre. Ez az amerikai elnöki vétó másik formája, amelyet az amerikai szakirodalom „zseb vétónak” nevez, hiszen az elnök a Kongresszus elnapolása miatt (ekkor nem lehet visszaküldeni a javaslatot), egyszerűen aláírása megtagadásával akasztja meg a jogalkotás folyamatát („zsebbe téve a törvényjavaslatot”).

Amint láthattuk az elnöki vétót korlátozza egyrészt maga a 10 napos határidő, amely alatt az elnök a vétóval élhet; másrészt a rendes elnöki vétót a Kongresszus is felülírhatja⁴⁵ a két ház 2/3-os többségével - vagyis a Kongresszus új törvényhozási processzus kezdeményezése nélkül képes az elnöki vétót megakadályozni ebben az esetben. A „zsebvétó” esetében azonban más a helyzet: ekkor ugyanis a Kongresszus csak úgy tudja felülírni az elnöki vétót, ha új törvényjavaslatot terjesztenek be.

Az amerikai elnök politikai vétója nem csak a törvényjavaslatokra vonatkozik, hiszen a Szenátus és a Képviselőház egyetértését igénylő minden rendeletet, határozatot vagy szavazatot (kivéve az elnapolás kérdését) az elnök elé kell terjeszteni; mielőtt az hatályba lép az elnöknek jóvá kell hagynia, illetőleg, amennyiben azt nem hagyja jóvá, a Szenátus és a Képviselőház kétharmada törvényerőre emelheti a törvényjavaslatokkal kapcsolatos szabályozások és korlátozások szerint.

Az amerikai elnöki vétó a legfontosabb jogkör a törvényhozási eljárást illetően. Alátámasztja ezt, hogy 2008-ig az amerikai elnökök 1789 óta 2562 törvényjavaslatot vétóztak meg, melyből a Kongresszus 110-et (4,3%) „hatástalanított”. Ez azt jelenti, hogy az elnöki vétók 95,7%-a eredményes volt. A vétó intézménye hatásos fenyegetés, azonban arra is alkalmas, hogy a Kongresszus módosítsa a törvényjavaslatot, mielőtt az az elnök asztalára kerül.

⁴¹ Ez tulajdonképpen egy politikai vétó, amelyet az amerikai alkotmány I. cikke 7. §-a szabályoz.

⁴² Angol szakkifejezéssel: *reconsider*.

⁴³ Mivel az alkotmány nem fejt ki pontosan, hogy hogyan kell újratárgyalni a megvétózott törvényjavaslatot, ezért ezt a két ház gyakorlata alakította ki. Bár az alkotmány 2/3-os többségről rendelkezik, de kongresszusi gyakorlat és tradíció, valamint a bírói judikatúra ezt úgy interpretálja, hogy ez alatt a jelenlévő és szavazó képviselők 2/3-a értendő (feltéve, ha a Ház határozatképes).

⁴⁴ Az elnök elnapolási jogkörére a Kongresszus tekintetében, lásd az amerikai elnöki modell bemutató részt.

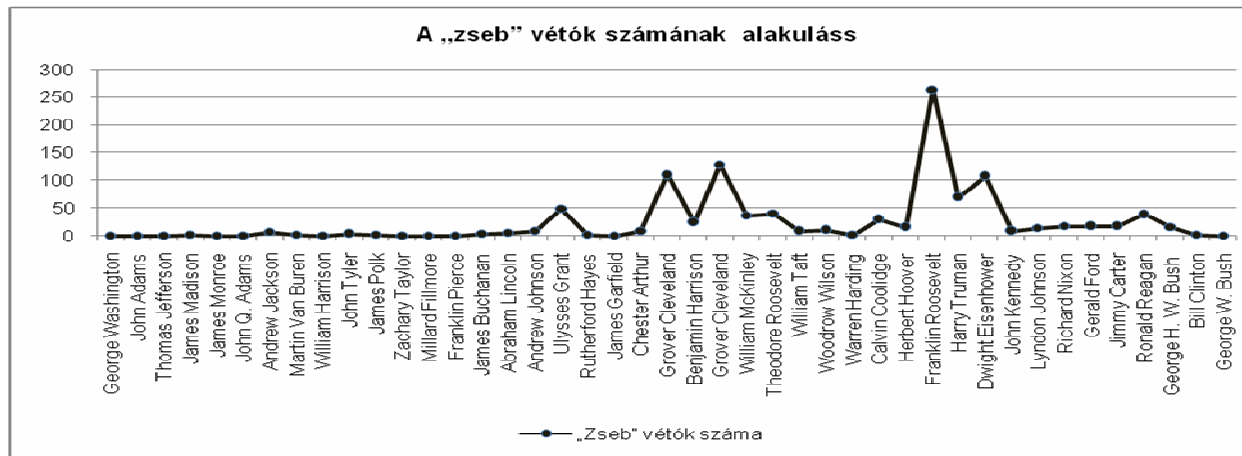
⁴⁵ Angol szakkifejezéssel: *override*.

Az amerikai elnökök vétói

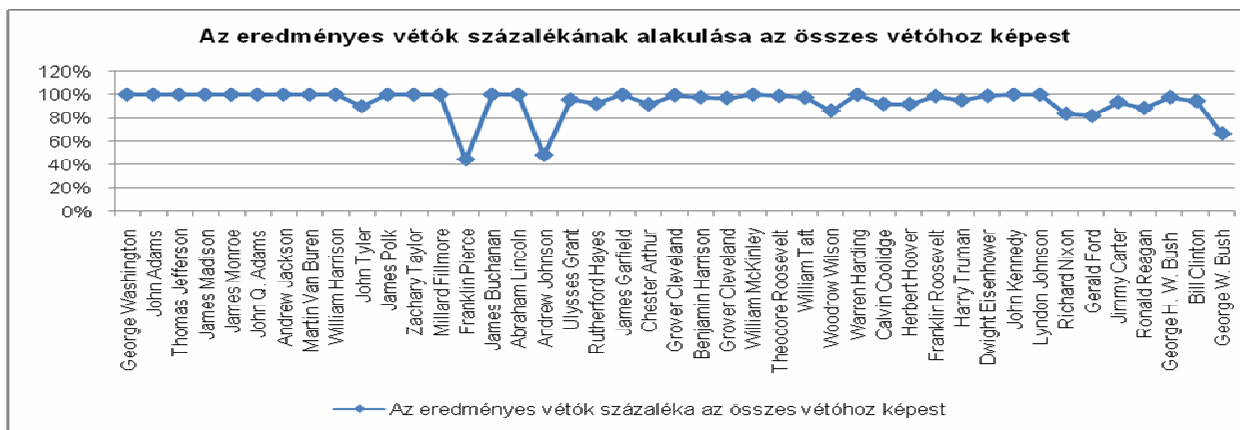
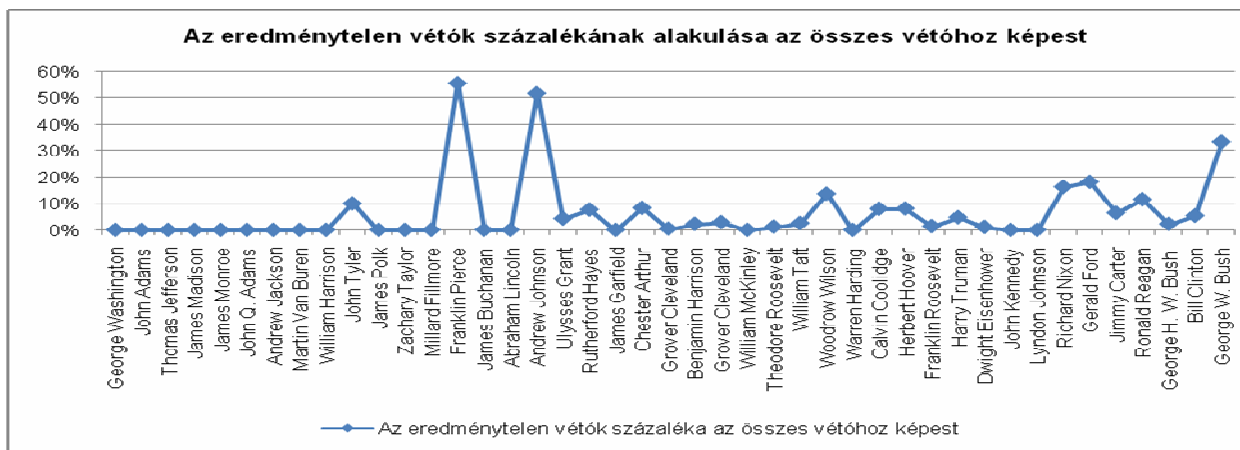
Elnök	Hivatali idő	Rendes vétók száma	„Zsebvétók” száma	Vétók összesen	Eredménytelen vétók száma	Az eredménytelen vétók százaléka az összes vétóhoz képest	Az eredményes vétók százaléka az összes vétóhoz képest
George Washington	1789-1797	2	0	2	0	0%	100%
John Adams	1797-1801	0	0	0	0	0%	100%
Thomas Jefferson	1801-1809	0	0	0	0	0%	100%
James Madison	1809-1817	5	2	7	0	0%	100%
James Monroe	1817-1825	1	0	1	0	0%	100%
John Q. Adams	1825-1829	0	0	0	0	0%	100%
Andrew Jackson	1829-1837	5	7	12	0	0%	100%
Martin Van Buren	1837-1841	0	1	1	0	0%	100%
William Harrison	1841	0	0	0	0	0%	100%
John Tyler	1841-1845	6	4	10	1	10%	90%
James Polk	1845-1849	2	1	3	0	0%	100%
Zachary Taylor	1849-1850	0	0	0	0	0%	100%
Millard Fillmore	1850-1853	0	0	0	0	0%	100%
Franklin Pierce	1853-1857	9	0	9	5	56%	44%
James Buchanan	1857-1861	4	3	7	0	0%	100%
Abraham Lincoln	1861-1865	2	5	7	0	0%	100%
Andrew Johnson	1865-1869	21	8	29	15	52%	48%
Ulysses Grant	1869-1877	45	48	93	4	4%	96%
Rutherford Hayes	1877-1881	12	1	13	1	8%	92%
James Garfield	1881	0	0	0	0	0%	100%

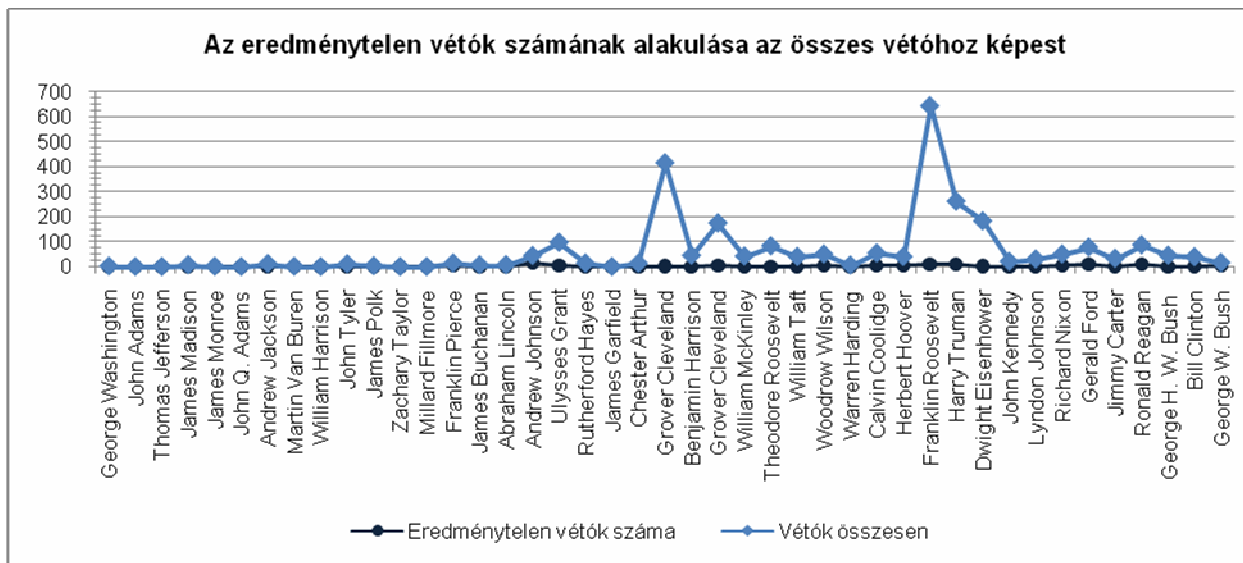
Chester Arthur	1881-1885	4	8	12	1	8%	92%
Grover Cleveland	1885-1889	304	110	414	2	0%	100%
Benjamin Harrison	1889-1893	19	25	44	1	2%	98%
Grover Cleveland	1893-1897	42	128	170	5	3%	97%
William McKinley	1897-1901	6	36	42	0	0%	100%
Theodore Roosevelt	1901-1909	42	40	82	1	1%	99%
William Taft	1909-1913	30	9	39	1	3%	97%
Woodrow Wilson	1913-1921	33	11	44	6	14%	86%
Warren Harding	1921-1923	5	1	6	0	0%	100%
Calvin Coolidge	1923-1929	20	30	50	4	8%	92%
Herbert Hoover	1929-1933	21	16	37	3	8%	92%
Franklin Roosevelt	1933-1945	372	263	635	9	1%	99%
Harry Truman	1945-1953	180	70	250	12	5%	95%
Dwight Eisenhower	1953-1961	73	108	181	2	1%	99%
John Kennedy	1961-1963	12	9	21	0	0%	100%
Lyndon Johnson	1963-1969	16	14	30	0	0%	100%
Richard Nixon	1969-1974	26	17	43	7	16%	84%
Gerald Ford	1974-1977	48	18	66	12	18%	82%
Jimmy Carter	1977-1981	13	18	31	2	6%	94%
Ronald Reagan	1981-1989	39	39	78	9	12%	88%
George H. W. Bush	1989-1993	29	15	44	1	2%	98%
Bill Clinton	1993-2001	36	1	37	2	5%	95%
George W. Bush	2001-2009	12	0	12	4	33%	67%
Összesen		1496	1066	2562	110	4,3%	95,7%

Az amerikai elnöki vétők számának alakulása

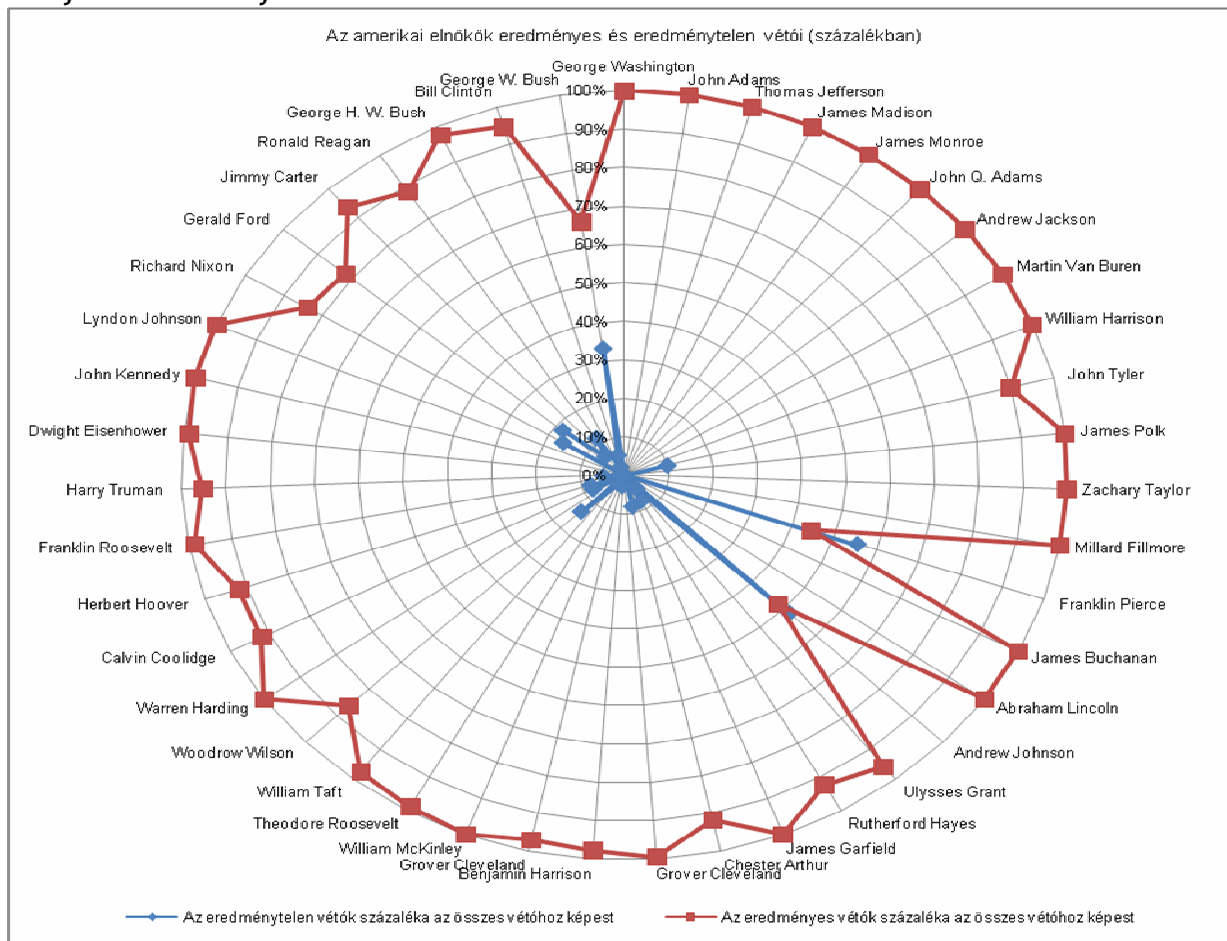

Az amerikai elnöki vétők számának alakulása

Az amerikai elnökök eredményes és eredménytelen vétóinak összehasonlítása

IV. A köztársasági elnöki modell és a köztársasági elnöki vétó intézménye a kelet-közép európai országokban

Lengyelország

A végrehajtó hatalom jellege	A pozíció létrejötte; eljárási szabályok	Jogkörök a törvényhozással kapcsolatban	Elnöki vétó	A kormánnyal való kapcsolat; ellenjegyzés	Egyéb jogkörök
A végrehajtó hatalom duális jellegű, azt a minisztertanács (kormány) és a köztársasági elnök közösen gyakorolja.	A köztársasági elnököt 1990 óta, 100.000 választópolgár ajánlása alapján közvetlenül választják, amely eljárás a lengyel politikai rendszer sajátossága. Jelölt lehet az államfői posztra minden 35. életévét betöltött, teljes választójoggal rendelkező lengyel állampolgár. A köztársasági elnök megválasztását a szejm marsallja	Az államfő törvényhozással kapcsolatos jogkörei közé tartozik többek közt, hogy 90 nappal mandátumuk lejártá előtt kiírja a szejm és a szenátus választását, majd legkésőbb 30 nappal a választás után összehívja azt. A köztársasági elnök lerövidítheti a szejm mandátumát, amivel együtt a szenátusé is lerövidül. Ennek okai lehetnek egyrészt, ha a második körben sem sikerül kormányt alakítani, és a harmadik körben az államfő jelölése alapján a képviselők egyszerű többségének szavazatát követően sem	Erős vétójoggal bír az elnök. Politikai és alkotmányos vétóval is rendelkezik, mely vétó egyszeri és kombináltan nem alkalmazható. A politikai vétót a szejm 3/5-ös többségű szavazattal háríthatja el.	Kormánnyal kapcsolatos jogkörei közé tartozik, hogy a szejm alakuló ülésétől, vagy az előző kormány lemondásától számított 14 napon belül kinevezi a miniszterelnököt és a minisztereket, azok neki tesznek esküt. Ha ez sikertelen, a szejm választ miniszterelnököt, ha így sem sikerül kormányt alakítani, akkor az államfő kinevezi a kormányfőt és a minisztereket, melyről egyszerű többségi bizalmatlansági szavazást tartanak. Bizalmatlanság megszavazása esetén visszahívja a minisztert. Összehívhatja és elnököl a	Az államfő további jogkörei közt szerepel, hogy elrendelhet népszavazást a szenátus abszolút többségű hozzájárulásával, valamint üzenetet intézhet a szejmhez, a szenátushoz és a Nemzeti Bizottsághoz. Az államfő nevezi ki a Legfelsőbb Bíróság elnökét és elnökhelyettesét, a Közigazgatási Bíróság elnökét és elnökhelyettesét, az alkotmánybíróság elnökét és alelnökeit és

	<p>rendeli el, az államfő mandátumának lejártát megelőző 100 napon belül, de 75 nappal nem korábban. Ha idő előtt szűnne meg a köztársasági elnök megbízatása, az azt követő 14 napon belül 60 napon belülre tűzi ki a választást. A pozíció elnyeréséhez az érvényes szavazatok többségére van szükség. Ha nincs ilyen, akkor meg kell ismételni a szavazást 14 napon belül ahol a két legtöbb szavazatot kapott jelölt indul. Ha közülük időközben</p>	<p>sikerül kormányt alakítani; másrészt ha a költségvetési törvényt 4 hónappal a szejm elé terjesztését követően nem fogadják el, vagy nem továbbítják aláírás végett a köztársasági elnökhöz. Az államfő rendelkezik törvénykezdeményezési és rendelet-kibocsátási joggal, valamint alkotmánymódosítási javaslatot tehet és rendkívüli jogrend idején törvényerejű rendeletet adhat ki. Továbbá ő írja alá a törvényeket és az alkotmánymódosításról szóló törvényeket 21 napon belül, és a költségvetési törvényt 7 napon belül.</p>		<p>kormány ülésein, meghatározott ügyekben. A Kabinet Tanács a kormány azon ülése, amelyet a köztársasági elnök hívott össze és jelen van, ilyenkor mindig az államfő elnököl. A Kabinet Tanács nem rendelkezik a kormány hatáskörével, csak tanácskozási testület. Az államfő továbbá kezdeményezheti a miniszterek jogi felelősségre vonását az Állami Ítélnők előtt. Az eljárás megindításáról a szejm dönt 3/5-ös többséggel. A köztársasági elnök hivatali döntéseinek érvényességéhez ellenjegyzés kell, kivéve a választások kiírását, az alakuló ülés összehívását, a szejm feloszlását, a törvénykezdeményezést, a</p>	<p>a bírakat. Rendelkezik egyéni kegyelmi joggal, kivéve az Állami Ítélnők által elítélteket. Külügyi jogköreiből kifolyólag, mint az állam képviselője, nemzetközi szerződéseket köt és értesíti a törvényhozást. Lengyelország külügyi képviselőit kinevezi és visszahívja. Átvesszi a külföldi diplomaták megbízólevelét és visszaadja azokat. A köztársasági elnök együttműködik a miniszterelnökkel a külpolitika tekintetében. Továbbá az államfő a hadsereg főparancsnoka, kinevezi</p>
--	--	--	--	---	--

	<p>bármelyik visszalépne, akkor helyébe a következő legtöbb szavazatot kapott jelölt lép. A második fordulóban a szavazatok többségét elnyerő jelölt töltheti be az államfői posztot, melynek mandátuma 5 évre szól, és egyszer választható újra.</p>			<p>törvények aláírását, illetve a vétójogokat, az üzenetet a szejmhez, a szenátushoz és a két ház együttes üléséhez, az alkotmánybírósághoz fordulást, a miniszterelnök jelölését és kinevezését, a kormánylemondás elfogadását, a miniszterek visszahívását, a kegyelmet stb. (összesen 30 eset).</p>	<p>a vezérkart és háború idején a vezérkari főnököt a miniszterelnök javaslatára és le is válthatja azt. A köztársasági elnököt tevékenységében az Elnöki Kancellária segíti, melynek vezetőjét ő nevezi ki.</p>
--	---	--	--	--	--

Csehország

A végrehajtó hatalom jellege	A pozíció létrejötte; eljárási szabályok	Jogkörök a törvényhozással kapcsolatban	Elnöki vétó	A kormánnyal való kapcsolat
<p>A végrehajtó hatalom duális jellegű, vagyis azt a köztársasági elnök és a kormány közösen gyakorolja. Az elnök szimbolikusan az állam feje, aki nem vonható felelősségre hivatalának ellátásáért.</p>	<p>A köztársasági elnököt a két ház együttes ülése választja, 10 képviselő, vagy 10 szenátor jelölése alapján 5 évre, aki egyszer újraválasztható. Jelölt lehet bárki a tisztségre, aki a szenátusba választható. A köztársasági elnök-választás első fordulója akkor eredményes, ha a két ház tagjainak abszolút többsége támogatja szavazataival az egyik jelöltet. Ha ilyen nincs, akkor 14 napon belül második fordulóra kerül sor, amelyben az a két jelölt indul, aki a képviselőházban és a szenátusban többséget kapott. A pozíció</p>	<p>A cseh köztársasági elnök jogkörei közé tartozik, hogy kiírja a képviselőházi és szenátusi választásokat, valamint legkésőbb 30 nappal a megválasztása után összehívja az alakuló ülést. Ha nem teszi, akkor az a 30. napon magától összeül. Feloszlathatja az alsóházat, ha az az újonnan kinevezett kormánynak nem szavazott bizalmat, vagy nem szavazta meg a törvényjavaslatot, melyhez bizalmi indítványt csatolt a kormány, illetve ha a megengedett időszakknál hosszabb időre szakították meg az ülését. Továbbá ha a képviselőház három hónap</p>	<p>Az államfő jogköre korlátozott, legfontosabb joga a vétójog. A vétóval kapcsolatos jogkörei keretében a jogszabályok tekintetében visszaküldési joga van - amelyre 15 napos határideje van a kézhezvételtől számítva. Az alkotmányerejű törvényekre e rendelkezések nem vonatkoznak kivételével. Az elnöki vétó az alsóházi újrászavazás során abszolút többséggel szavazható le. Rendelkezik továbbá az alkotmányossági vétóval is, azaz az alkotmánnyal ellentétes tartalmú törvényeket elküldheti felülvizsgálatra az alkotmánybírósághoz.</p>	<p>A köztársasági elnök ad megbízást a miniszterelnöknek, továbbá a kormányfő javaslata alapján kinevezi a minisztereket is, akiről ezután bizalmi szavazást tartanak az alsóházban. Az államfő ügyvivő kormányt nevezhet ki, részt vehet a kormány ülésein, jelentéseket kérhet a kormány tagjaitól és kinevezi az alkotmánybírakat.</p>

	<p>elnyerésének feltétele ebben az esetben a jelen lévő képviselők és szenátorok abszolút többségének a támogatása. Ha így sem sikerül az államfőt megválasztani, akkor harmadik fordulóra kerül sor, amely ugyanúgy zajlik, mint a második forduló. Ha így sincs eredmény, akkor új választás indul.</p>	<p>alatt nem tudott határozatot hozni ülése megszakítása nélkül, de a választások előtti 3 hónapban már nem osztható fel. A szenátus törvényerejű intézkedéseit (amelyeket az alsóház feloszlata idején hozhat) a köztársasági elnök, a szenátus elnöke és a kormányfő írja alá. Az államfő jogkörei közé tartozik továbbá, hogy részt vehet a parlament mindkét házában és bizottságainak ülésein, valamint kérheti az elnapolt alsóház ülésének összehívását.</p>		
--	---	---	--	--

Szlovák Köztársaság

A végrehajtó hatalom jellege	A pozíció létrejötte; eljárási szabályok	Jogkörök a törvényhozással szemben	Elnöki vétó	A kormánnyal való kapcsolat; ellenjegyzés	Egyéb jogkörök
<p>A végrehajtó hatalom duális jellegű. A köztársasági elnök az állam feje, képviseli a szlovák államot külső és belső kapcsolataiban, az alkotmányos szervek normális működését biztosítja. Feladatát legjobb meggyőződése alapján látja el, rendeletek nem kötik.</p>	<p>Az államfőt közvetlenül választják (Lengyelországhoz hasonlóan), a Nemzeti Tanács 15 tagjának jelölése, vagy 15.000 választópolgár ajánlása alapján. A jelölést legkésőbb 21 nappal a választás kihirdetése után kell benyújtani. Az államfő mandátuma 5 évre szól és egyszer választható újra. Jelölt lehet a tisztség elnyerésére minden 35. életévét betöltött, teljes választójoggal bíró szlovák</p>	<p>a parlamenti választásokat nem ő tűzi ki, hanem a házelnök, de az alakuló ülést már az ő joga összehívni legkésőbb 30 nappal a választás után. Ha nem teszi, akkor a 30. napon a parlament magától összeül. Az államfő feloszthatja a kormányt, ha az a kinevezésétől számított 6 hónapon belül nem terjeszti elő a kormányprogramját. Feloszthatja a törvényhozást, ha 3 hónapon belül a Nemzeti Tanács nem dönt a törvényről, melyhez bizalmi indítványt csatolt a kormány; ha a Nemzeti</p>	<p>A vétóval kapcsolatos jogkörei közé tartozik, hogy bármelyik törvényt visszaküldheti. Ha az elnöki vétót a Nemzeti Tanács elutasítja, és a köztársasági elnök az újból megküldött törvényt nem írja alá, akkor a törvény az ő aláírása nélkül is kihirdetésre kerül. Az elnöki vétóról történő szavazáshoz a képviselők abszolút többségének szavazatára van szükség. Az államfő a Nemzeti Tanács hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés</p>	<p>Az államfőt átmeneti és tartós akadályoztatás esetén a kormány helyettesíti. A kormány felhatalmazhatja a miniszterelnököt az egyes elnöki jogkörök gyakorlására. A helyettesítés alatt az alábbi jogkörök: Nemzeti Tanács felosztatása, törvények aláírása, kormánytagok kinevezése és felmentése, hivatali</p>	<p>Kinevezi a bírákat, azok neki tesznek esküt, továbbá kinevezi a Legfelsőbb Bíróság elnökét és annak helyettesét; a 13 alkotmánybírárt 12 évre, a Nemzeti Tanács javaslata alapján (a Nemzeti Tanács kétszer annyi személyre tesz javaslatot, mint amennyi hely betöltésére éppen sor kerül). Az államfő Szlovákiában nem</p>

	<p>állampolgár, de ha közhivatalt töltött be megválasztása előtt, akkor arról megválasztása után le kell mondania. A választás első fordulójában az töltheti be az államfői posztot, aki abszolút többséget szerzett, ha nincs ilyen, akkor 14 napon belül második fordulót tartanak, ahol az első forduló két legtöbb szavazatot kapott jelöltje indulhat. A pozíció elnyeréséhez (ha csak egy jelölt van, akkor is) a jelöltnek mindenféleképpen rendelkeznie kell a szavazatok abszolút többségével.</p>	<p>Tanács több mint 3 hónapig nem tud összeülni, holott összehívását többször megkísérelték; ha az alkotmányban megengedettnél hosszabb időre napolták el ülését. Köteles felszámolni a köztársasági elnök a Nemzeti Tanácsot, ha az államfőről szóló népszavazás eredménytelen volt. Ezen jogkörének korlátja, hogy megbízatásának utolsó 6 hónapjában nem élhet vele. Az államfőnek törvénykezdeményezési és „egyéb” javaslattételi joga van. A törvényeket kihirdetésük előtt a köztársasági elnök, a házelnök és a miniszterelnök együttesen írják alá.</p>	<p>alkotmányosságának megítélése iránt az alkotmánybírókhoz fordulhat, valamint a népszavazás kihirdetése előtt az alkotmánybírók véleményét kikérheti a kezdeményezés alkotmányosságáról.</p>	<p>szervek vezetőinek, egyetemi tanároknak és rektoroknak a kinevezése. A kormánnyal kapcsolatos jogkörei közé tartozik, hogy kinevezi a miniszterelnököt, a minisztereket és a minisztériumok vezető tisztségviselőit, és a kormány tagjai előtte tesznek esküt. Ha bizalmatlanságot szavaz a Nemzeti Tanács a kormánynak, a köztársasági elnök visszahívja azt. Az egyes kormánytagok is visszahívhatók, az ellenük kezdeményezett bizalmatlansági</p>	<p>jogosult rendkívüli állapotot kihirdetni.</p>
--	---	---	--	--	--

				indítvány alapján, valamint tisztségükről le is mondhatnak, mely kérelmüket az államfőnek nyújtják be. Ellenjegyzés szükséges főparancsnoki jogkörének gyakorlásához, követek fogadásához és közkegyelem gyakorlásához. Ezen esetekben a kormány átvállalja a felelősséget az államfőtől.	
--	--	--	--	---	--

Bulgária

A végrehajtó hatalom jellege	A pozíció létrejötte; eljárási szabályok	Jogkörök a törvényhozással kapcsolatban	Elnöki vétó	A kormánnyal való kapcsolat; ellenjegyzés	Egyéb jogkörök
A végrehajtó hatalom Bulgáriában is duális jellegű.	Megválasztása országos szavazással közvetlenül	Törvényhozással kapcsolatos jogkörei	Vétóval kapcsolatos	Felozlathatja a kormányt,	A köztársasági elnök állapítja meg a népszavazás

<p>Az államfő az 1991-es alkotmány rendelkezéseinek köszönhetően reprezentatív szerepet kap. A köztársasági elnök az állam feje, kifejezi a nemzet egységét és képviseli az államot a nemzetközi kapcsolatokban. Alkotmányértésért és hazaárulásért az államfő is felelős, ugyanakkor nem vehető őrizetbe és nem indítható ellene büntetőeljárás.</p>	<p>történik, amellyel egyidőben a munkájában őt segítő helyettese is elnyeri tisztségét. Az államfő mandátuma 5 évre szól és legfeljebb egyszer választható újra. Jelölt lehet a pozíció betöltésére minden 40. életévét betöltött bolgár állampolgár, aki a képviselő-választás szabályai szerint választható, és az utóbbi 5 évben az országban lakott. Az államfői tisztség elnyeréséhez már a választás első fordulóján abszolút többséget kell szerezni, ha nincs ilyen, akkor második fordulóra kerül sor, amelyben a két legjobb jelölt indulhat,</p>	<p>közé tartozik többek közt, hogy kitűzi az országgyűlési képviselői és helyhatósági választásokat, továbbá az a parlament megválasztását követő 1 hónapon belülre összehívja az alakuló ülést, amelyet ha elmulasztana, akkor a képviselők 1/5-e kezdeményezheti az összehívást. Az államfő indítványára össze kell hívni a Népgyűlés ülését. Törvényerejű rendeletet bocsáthat ki, és alkotmánymódosításra tehet javaslatot,</p>	<p>jogköreihez tartozik a visszaküldés joga, amely abszolút többséggel szavazható le és kötelező újratárgyalni.</p>	<p>kormányalakítás sikertelensége esetén, de nem élhet e jogkörével megbízásának utolsó 3 hónapjában. Az államfő a választásokat követően a legnagyobb parlamenti csoport miniszterelnök-jelöltjének megbízást ad, de ha 7 napon belül nincs eredmény, akkor a második legnagyobb csoportnak ad megbízást. Ha 7 napon belül így sincs eredmény,</p>	<p>időpontját, ha a Népgyűlés annak kiírásáról határozatot hozott. A köztársasági elnök nevezi ki az alkotmánybíróság tagjainak 1/3-át, és rendelkezik egyéni kegyelmi joggal. Az államfő a fegyveres erők főparancsnoka, aki kinevezi a parancsnoki állományt és a tábornokokat, valamint mozgósítást rendelhet el, ha a Népgyűlés nem ülésezik, és elrendelhet hadiállapotot is (a Népgyűlést ilyenkor azonnal össze kell hívni, amely nyilatkozik az elnöki döntésről).</p>
---	--	---	---	---	--

	<p>ebben az esetben az lesz az elnök, aki több szavazatot kap.</p>	<p>továbbá ő hirdeti ki a törvényeket.</p>		<p>akkor valamelyik parlamenti csoportnak ad megbízást, s ha így sincs eredmény, akkor ügyvivő kormányt nevez ki, és feloszlatja a Nemzetgyűlést új választások kiírásával. Az államfő törvényerejű rendelete ellenjegyzésre szorul. Nincs szüksége ellenjegyzésre az ügyvivő kormány kinevezéséhez, a kormányalakításra való megbízáshoz, a Népgyűlés</p>	
--	--	--	--	--	--

				felosztatásához, a törvény- visszaküldéshez, hivatalával kapcsolatos döntéseihez, választások és referendum kitűzéséhez, valamint a törvények kihirdetéséhez.	
--	--	--	--	--	--

V. Az elnöki modell és vétó intézménye nálunk más nemzeteknél (összefoglalás)

Ország	Elnöki modell/értékelés	Politikai vétó	Alkotmányossági vétó	Az elnöki modell és vétó kapcsolata
USA	Az amerikai elnöki rendszer prezidenciális modellt követ. Az elnök a végrehajtó hatalom birtokosa, a kormány feje.	A Képviselőház és a Szenátus által elfogadott minden törvényjavaslatot mielőtt az törvényerőre emelkednék, az Egyesült Államok elnöke elé kell terjeszteni; az Elnök, egyetértése esetén, azt aláírja, ellenkező esetben ellenvetéseivel együtt visszaküldi a Kongresszus ama Házának, mely a törvényjavaslatot kezdeményezte; e Ház az ellenvetéseket részletesen feltünteti naplójában és hozzálát a törvényjavaslat újbóli tárgyalásához. Amennyiben az új tárgyalás után a Ház kétharmada	Az elnöknek nem rendelkezik alkotmányossági vétóval.	A vétó intézményének szabályozás adekvát az elnöki modellhez, részletesen kidolgozott a politikai vétó blokkolásának szabályrendszere.

		<p>elfogadja a törvényjavaslatot, azt az ellenvetésekkel együtt a Kongresszus másik Házának kell megküldeni, amely azt hasonló módon új tárgyalás alá veszi; ez utóbbi Ház tagjainak kétharmada által történt elfogadás esetén az törvényerőre emelkedik. Amennyiben valamely törvényjavaslatot az elnök az eléje terjesztéstől számított 10 napon belül (vasárnap kivételével) nem küldi vissza, az ugyanolyan módon törvényerőre emelkedik, mintha aláírta volna, kivéve, ha a Kongresszus elnapolása miatt a visszaküldés nem lehetséges, mely esetben az nem emelkedik törvényerőre.</p>		
NYUGAT-EURÓPA				
Ausztria	Az elnök közvetlen	Az elnöknek nem rendelkezik	Az elnöknek nem rendelkezik	A vétó intézményének

	választása ellenére egy viszonylag gyenge (szimbolikus), a kancellár és a kormány által (a javaslatok és az ellenjegyzés által) dominált elnöki modellel	politikai vétóval.	alkotmányossági vétóval.	szabályozás adekvát az elnöki modellhez.
Németország	A német szövetségi elnök szimbolikus pozíciót tölt be. Az alkotmány tehát nem biztosít az elnök számára önálló jogi mozgásteret, mérlegelési lehetőséget.	A német szövetségi elnök nem rendelkezik politikai vétóval.	A német szövetségi elnök nem rendelkezik alkotmányossági vétóval.	A vétó intézményének szabályozás adekvát az elnöki modellhez.
Franciaország	A prezidenciális elnöki hatalom széleskörű jogosítványokban képeződik le a francia alkotmányban. Az köztársasági elnök, aki egyben a Minisztertanács elnöke széleskörű	A köztársasági elnök kihirdeti a törvényeket a végelegesen elfogadott törvény kormánynak történő megküldését követő 15 napon belül. E határidő lejártát megelőzően felkérheti a parlamentet a törvény egésze vagy bizonyos cikkei	A köztársasági elnök, a miniszterelnök, a Nemzetgyűlés elnöke, a Szenátus elnöke, 60 nemzetgyűlési képviselő vagy 60 szenátor a törvényeket - alkotmányosságuk véleményezése végett - kihirdetésük előtt az Alkotmánytanács elé terjesztheti. Az	A vétó intézményének szabályozás adekvát az elnöki modellhez.

	jogosítványokkal rendelkezik, a végreható hatalom részese.	újratárgyalására. Az ismételt tárgyalást nem lehet megtagadni.	Alkotmánytanácsnak egy hónapon belül határozatot kell hoznia, a kormány kérelmére azonban, sürgősség esetén ez a határidő 8 napra csökkenthető. Ebben az esetben az Alkotmánytanácshoz történő előterjesztés meghosszabbítja a kihirdetésre megállapított határidőt. Az Alkotmánytanács által alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezést nem lehet sem kihirdetni, sem alkalmazni.	
KELET-EURÓPA				
Lengyelország	A végrehajtó hatalom duális jellegű, azt a minisztertanács (kormány) és a köztársasági elnök közösen gyakorolja. Egy középerős elnöki modellel állunk szemben, amely	Erős vétójoggal bír az elnök. Politikai vétóval bír az elnök. A politikai vétót a szejm 3/5-ös többségű szavazattal háríthatja el.	Alkotmányossági vétóval is rendelkezik az elnök. A két vétó egyszeri és nem kombinálható.	A vétó intézményének szabályozás adekvát az elnöki modellhez.

	státuszt a közvetlen elnökválasztás legitimál.			
Csehország	A végrehajtó hatalom duális jellegű, vagyis azt a köztársasági elnök és a kormány közösen gyakorolja. Az elnök szimbolikusan az állam feje, akit a parlament két háza együttes ülésén választ (közvetlen választás).	Az elnök egyik legfontosabb jogosítványa a politikai vétó, amelynek keretében visszaküldési joga van, amelyet 15 napon belül gyakorolhat, a kézhezvételtől számítva. Az alkotmányerejű törvényekre e rendelkezések nem alkalmazhatóak. kivételével. Az elnöki vétó az alsóházi újraszavazás során abszolút többséggel szavazható le.	Rendelkezik az elnök alkotmányossági vétóval is, azaz az alkotmánnyal ellentétes tartalmú törvényeket elküldheti felülvizsgálatra az alkotmánybírósághoz.	A vétó intézményének szabályozás nem minden téren felel meg a reprezentatív elnöki modellnek, hiszen a széleskörű politikai vétó alkalmazása az erős elnök attribútuma.
Szlovákia	A végrehajtó hatalom duális jellegű. A köztársasági elnök az állam feje, képviseli a szlovák államot külső és belső kapcsolataiban, az	A vétóval kapcsolatos jogkörei közé tartozik, hogy bármelyik törvényt visszaküldheti. Ha az elnöki vétót a Nemzeti Tanács elutasítja, és a köztársasági elnök az újból megküldött	Az államfő a Nemzeti Tanács hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés alkotmányosságának megítélése iránt az alkotmánybírósághoz fordulhat, valamint a népszavazás kihirdetése	A vétó intézményének szabályozás nem minden téren felel meg a reprezentatív elnöki modellnek, hiszen a széleskörű politikai vétó alkalmazása az erős elnök attribútuma.

	alkotmányos szervek normális működését biztosítja. Az elnöki modell reprezentatív mintát követ.	törvényt nem írja alá, akkor a törvény az ő aláírása nélkül is kihirdetésre kerül. Az elnöki vétóról történő szavazáshoz a képviselők abszolút többségének szavazatára van szükség.	előtt az alkotmánybíróság véleményét kikérheti a kezdeményezés alkotmányosságáról.	
Magyarország	A magyar köztársasági elnök egyértelműen a reprezentatív elnöki modell megtestesítője, jogköre az aktuálpolitikai, klerószakolt megegyezések miatt azonban inkoherens elemekkel terhelt.	Ha a köztársasági elnök a törvénnyel vagy annak valamelyik rendelkezésével nem ért egyet, azt aláírás előtt annak kézhezvételétől számított tizenöt napon - az Országgyűlés elnökének sürgősségi kérelmére öt napon - belül megfontolás végett, észrevételeinek közlésével visszaküldheti az Országgyűlésnek. Az Országgyűlés a törvényt újra megtárgyalja, és elfogadásáról ismét határoz. Az Országgyűlés elnöke által ezt követően megküldött törvényt a	A köztársasági elnök a törvényt aláírás előtt a politikai vétó esetében szabályozott határidők szerint véleményezésre megküldi az Alkotmánybíróságnak, ha annak valamelyik rendelkezését alkotmányellenesnek tartja. Ha az Alkotmánybíróság - soron kívüli eljárásban - az alkotmányellenességet megállapítja, a köztársasági elnök a törvényt az Országgyűlésnek visszaküldi, egyébként köteles a törvényt aláírni és öt napon belül kihirdetni	A vétó intézményének szabályozás nem minden téren felel meg a reprezentatív elnöki modellnek, hiszen a széleskörű politikai vétó alkalmazása az erős elnök attribútuma. Szintén problémát jelent, sőt a politikai vétó esetében az intézmény teljes elszíntelenítéséhez vezet, hogy a parlament nem minősített többséggel írhatja felül az elnöki vétót.

		köztársasági elnök köteles aláírni és öt napon belül kihirdetni.		
--	--	--	--	--

VI. A hazai szabályozás történelmi előzményei

Kiforratlan intézményi keretek - a kialakuló elnöki intézmény

Az elnöki intézmény honi szabályozása (illetve annak kísérlete) immáron több mint százötven éves hagyományokra épül. Az 1848-as forradalom szülte meg az első, igen speciális államelnöki intézményt: az Országos Honvédelmi Bizottmány nem deklaráltan, ideiglenesen, az Országgyűlésnek felelősen, a dinasztiaival való nyílt szakítás látszatát kerülve, a kialakult helyzet szorításában államfőként (kollegiális képviselő államfőként) funkcionált. A helyzetet a Függetlenségi Nyilatkozat⁴⁶ oldotta meg: kimondva a Habsburg-házzal történő szakítást, valamint felállítva ideiglenesen a kormányzó elnöki státuszt (a politikai rendszer és az állami mechanizmusok sarokköveit lerakó dokumentum azonban az államfői jogkörök részletes megrajzolásával adós maradt). Az utókor számára Kossuth Lajos elnöki pozíciója kétséges, az államformát illető bizonytalanságok miatt.⁴⁷ Azonban a még ki sem alakult elnöki jogkört hamvába holt: Kossuthnak az erős elnöki kormányzat létrehozására vonatkozó kísérletei megtörték Szemere Bertalan és az Országgyűlés ellenállásán. Kossuth törekvései a prezidenciális formát célozták meg, azonban elszigetelődött - ez volt az előszele a kibontakozó alkotmányjogi és államberendezkedési válságnak. Az államfő jogkörével, a tisztség betöltésével kapcsolatos kezdeti bizonytalanság állandósult 1918-ra. A polgári demokratikus erők utolsó próbálkozás az volt, hogy 1919. január 11-én a Nemzeti Tanács Végrehajtó Bizottságának ülésén sor került Károlyi Mihály ideiglenes köztársasági elnökké történő megválasztására. A köztársasági elnöki funkció létrehozása rövid időre enyhítette a politikai és a kormány válságát. Ahogyan Kossuth, úgy Károlyi Mihály is választás nélkül került egy olyan, közjogilag legalábbis ingatag és kialakulatlan pozícióba, amelynek a létrejöttét és funkcióit a történelmi helyzetnek köszönhetjük. A Károlyit „beiktató” Néphatározatban deklarált teljhatalmi tételt követték a Néphatározatban és a Végrehajtó Bizottság határozatában foglalat elnöki jogkörök. Ezek szerint az ideiglenes köztársasági elnök: elfogadja a kormány lemondását, kormányalakítási tárgyalásokat folytat, megbízza kormányt, részt vehet a minisztertanács ülésein, ott elnökölhet. A külpolitika irányítása az ő joga, a kormány néptörvényei a Végrehajtó Bizottság Néphatározatot értelmező döntését követően csak az elnök aláírásával érvényesek. A forradalmi helyzetben kialakult modell a prezidenciális formához állt közelebb.

⁴⁶ Elfogadva 1849. április 14-én.

⁴⁷ A Függetlenségi Nyilatkozat ugyanis csak a Habsburg-dinasztiától történő elszakadást deklaráta, az államforma megváltoztatásáról azonban nem szólt. A bizonytalanságot csak fokozza a kormányzó elnöki titulus, hiszen ez legalább annyira utal a magyar királyok helyettesítési tradíciói között nagy szerepet játszó kormányzóra, mint a polgári köztársaság elnökére. Az Országgyűlés a köztársaság kikiáltását nem deklaráta, az államformáról törvény nem nyilatkozott, de a kormányzat felelős tényezőinek nyilatkozatai ebbe az irányba mutattak.

Háború után - a kollektív testület

A II. világháború után újjászerveződő magyar államhatalom egyik dilemmája volt az államfői jogkör rendezése. Kezdetben a kérdés nem közjogi problémaként jelentkezett. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és annak Politikai Bizottsága, továbbá az Ideiglenes Nemzeti Kormány átmenetileg az államfői jogkör szétdarabolása mellett döntött. Az egykori államfői hatáskörökön az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnöksége, a miniszterelnök, a miniszterek, majd a később felállított Nemzeti Főtanács osztoztak. Az Elnökség volt jogosult a Politikai Bizottság egyhangú előterjesztése alapján a miniszterelnök, a politikai államtitkárok, a Magyar Királyi Kúria, a Közigazgatási Bíróság, a Legfőbb Állami Számvevőszék elnökeinek, a honvédség tábornokainak kinevezésére. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 59/1945. elnöki sz. rendeletével a Nemzeti Főtanácsot⁴⁸. Átmeneti szerv volt, hatáskörébe tartozott: a közhivatali és tisztségekre vonatkozó azon kinevezések, amelyek „a kormány vagy a miniszterelnök kinevezési jogát meghaladják, és a nemzetgyűlés elnökségének jogkörébe utalva nincsenek”; ezenkívül a miniszterek kinevezése a Politikai Bizottságnak a miniszterelnök javaslatára hozott határozata alapján. Joga volt még a kormány tagjainak felmentésére, a honvédség állományába tartozóknak az állampolgársági kötelékből való elbocsátása, a házassági akadályok alóli felment, és megadása, ide tartoztak a különféle kegyelmi ügyek is, de általános kegyelmet (amnesztia) csak az Ideiglenes Nemzetgyűlés adhatott. Később jogkörei a következőkkel egészültek ki: a házasságon kívül született gyermekek kegyelmi úton való törvényesítése, a nyugellátás kegyelmi úton való engedélyezése⁴⁹; címek adományozása, rendjelek és kitüntetések alapítása és adományozása, a külhatalmakkal szembeni képviselő és a nemzetközi szerződések ratifikálásának joga⁵⁰. Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választások után változott a hatásköre: hozzákerültek az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnökségét korábban megillető kinevezési jogok, azonban jogait nagymértékben csökkentette a miniszterelnöki ellenjegyzés bevezetése. Az 1945. évi XI. törvénnyel szervezetileg is újjáalakult: a miniszterelnök a továbbiakban nem lehetett a grémium tagja. A Nemzeti Főtanács 1946. február 1-jéig, a köztársasági államforma bevezetéséig, illetve köztársasági elnöki intézmény létrejöttéig létezett.

1946. évi I. törvény - egyszemélyi elnök

Az adott történelmi helyzetben nyilvánvalóvá vált, hogy az államfői jogkörök, illetve az államforma végleges rendezéséig a politikai pártok nem kívánnak érdemi jogkörök megosztásába belevágni, az államfői kérdést ismét csupán csak ideiglenes jelleggel kívánták szabályozni. Ezért az 1946. évi I. törvényig fenn is maradt az államfői jogkörök részleges elosztása, a jogkörök széttöredezettsége. A

⁴⁸ Tagjai: Ideiglenes Nemzetgyűlés, Nemzeti Kormány elnöke (vagy helyettesei), továbbá a Politikai Bizottság delegáltja.

⁴⁹ Utóbbiak a 1814/1945. M.E. sz. rendelet alapján.

⁵⁰ Utóbbiak az 1945.évi III. törvény alapján.

magyar alkotmánytörténet első nem ideiglenes köztársasági elnöke Tildy Zoltán volt, akit 1946. február 1-jén közfelkiáltással (szavazás nélkül) választottak meg.⁵¹ A Független Kisgazdapárt széleskörű elnöki hatáskörben volt érdekelt, mintának az Amerikai Egyesült Államok prezidenciális rendszerét tekintette. A Magyar Kommunista Párt pedig a kormányt - s általában a végrehajtó hatalmat - ki akarta vonni a köztársasági elnök befolyása és ellenőrzése alól. Indítványuk szerint ne a mindenkori többségi párt jelölje az elnököt, s az államfőnek a jogköre legyen reprezentatív. Az elnök jogköre végül is ténylegesen szűkre szabott lett, ahogy az előterjesztés indokolása fogalmazott: *„jogállása megfelel a parlamentáris és demokratikus köztársaságok elnökét megillető jogoknak”*. Vagyis *„a végrehajtó hatalom körében nem intézkedhetik közvetlenül személyesen”, „nem állhat a törvények felett”, „a törvényhozás körül csekélyebb jelentőségű jogok illetik”*. Az 1946. évi I. törvény értelmében Magyarország köztársaság és köztársaság élén elnök áll. Az alábbi táblázatban szemléltetjük a Második Köztársaság „kisalkotmányának” a köztársasági elnökre vonatkozó rendelkezéseit.

⁵¹ Megválasztása politikai háttéralku eredménye volt. A Független Kisgazdapárt többségére és a köztársaság kérdésében tett engedményre hivatkozva ragaszkodott ahhoz, hogy a köztársaság elnökét a párt adja.

A köztársasági elnök státusza az 1946. évi I. törvény alapján

A pozíció létrejötte; eljárási szabályok	Jogkörök a törvényhozással kapcsolatban	Elnöki vétó	A kormánnyal való kapcsolat; ellenjegyzés	Egyéb jogkörök	Az elnöki megbízatás megszűnése
<p>A köztársasági elnököt a Nemzetgyűlés négy évre választja. Köztársasági elnökké minden magyar állampolgár megválasztható, aki harmincötödik életévét betöltötte és akinek nemzetgyűlési képviselői választójogosultsága van. A köztársasági elnök választását jelölés előzi meg. A jelölés érvényességéhez a Nemzetgyűlés legalább ötven tagjának írásbeli ajánlása szükséges. A jelölést a Nemzetgyűlés elnökénél a szavazás</p>	<p>A köztársasági elnök tizenöt napon belül aláírja és a kihirdetést elrendelő záradékkal látja el a Nemzetgyűlés által alkotott törvényeket. A köztársasági elnök a Nemzetgyűlést egy ülészakban harminc napnál nem hosszabb időre legfeljebb egy ízben elnapolhatja. Az elnapolás tartama alatt a Nemzetgyűlés elnöke legalább száz képviselőnek írásban előterjesztett indítványára az</p>	<p>A kihirdetés elrendelése előtt a tizenöt napos határidőben a törvényt újabb megfontolás végett, észrevételeinek közlésével, egy ízben visszaküldheti a Nemzetgyűlésnek; a Nemzetgyűlés által hozzá másodízben áttett törvényt azonban tizenöt napon belül kihirdettetni köteles.</p>	<p>A végrehajtó hatalmat a köztársasági elnök a Nemzetgyűlésnek felelős minisztérium által gyakorolja. A köztársasági elnök nevezi ki és menti fel a Nemzetgyűlés politikai bizottságának meghallgatása után a parlamenti többségi elv tiszteletben tartásával a miniszterelnököt, a miniszterelnök előterjesztése alapján pedig a minisztereket. A kinevezett minisztérium a</p>	<p>A köztársasági elnök képviseli Magyarországot nemzetközi viszonylatokban. Követeket küld és fogad, konzulokat nevez ki és megadja az idegen konzulok részére a működési engedélyt. A minisztérium útján a külhatalmakkal szerződéseket köthet, ha azonban a szerződés tárgya a törvényhozás hatáskörébe tartozik, a szerződés megkötéséhez a Nemzetgyűlés hozzájárulása szükséges. A köztársasági elnököt</p>	<p>A köztársasági elnök tisztségéről csak a Nemzetgyűléshez intézett nyilatkozatban és a Nemzetgyűlés hozzájárulásával mondhat le. A Nemzetgyűlés tizenöt napon belül kérheti a köztársasági elnököt, hogy elhatározását újból fontolja meg. Ha a köztársasági elnök elhatározását fenntartja, a Nemzetgyűlés a lemondás tudomásulvételét nem tagadhatja meg. Ha a</p>

<p>elrendelése előtt kell benyújtani. A Nemzetgyűlés minden tagja csak egy jelöltet ajánlhat. Annak, aki több jelöltet ajánl, mindegyik ajánlása érvénytelen. Ha a szükséges ajánlást csak egy jelölt nyerte el, ez a Nemzetgyűlés tagjai legalább kétharmad részének jelenlétében közfelkiáltással köztársasági elnökké választható. Egyébként a választás titkos szavazás útján történik. A szükséghez képest többszöri szavazásnak van helye. Az első szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki a Nemzetgyűlés</p>	<p>indítvány kézhezvételétől számított nyolc napnál nem távolabbi időpontra a Nemzetgyűlést összehívni köteles. A köztársasági elnök jogosult a Nemzetgyűlés feloszlására, ha eziránt a kormány előterjesztést tesz, vagy ha ezt a nemzetgyűlési képviselőknek legalább kétötöd része felterjesztésben kéri. A köztársasági elnök hadüzenetre, a hadiállapot beálltának megállapítására, békekötésre, a honvédségnek az</p>		<p>kinevezéstől számított nyolc nap alatt köteles a Nemzetgyűlés ülésében bemutatkozni. Ennek megtörténte előtt a köztársasági elnök a Nemzetgyűlést nem oszthatja fel. A köztársasági elnök minden rendelkezéséhez és intézkedéséhez a miniszterelnök vagy az illetékes felelős miniszter ellenjegyzése szükséges.</p>	<p>megilleti az államfő kegyelmezési joga, úgyszintén a törvényes akadályok alól az államfő részére fenntartott felmentés joga. Általános kegyelmet, valamint a miniszteri felelősség érvényesítéseképpen vád alá helyezett vagy elítélt miniszternek, illetőleg legfőbb állami számvevőszéki elnöknek kegyelmet csak a Nemzetgyűlés adhat. Háború vagy mozgósítás esetében a honpolgári kötelékből való elbocsátás felől a minisztérium előterjesztésére a köztársasági elnök határoz. A köztársasági elnök nevezi ki az</p>	<p>köztársasági elnök meghal, a köztársasági elnöki szék más okból megüresedik vagy a köztársasági elnök tisztségének ellátására egyéb okból tartósan képtelenné válik, az új köztársasági elnök megválasztásáig a köztársasági elnöki jogkör a Nemzetgyűlés elnöke gyakorolja, azzal a korlátozással, hogy a Nemzetgyűlés által alkotott törvényt a Nemzetgyűlésnek újabb megfontolás végett nem küldheti vissza, a Nemzetgyűlést nem</p>
---	---	--	---	---	--

<p>összes tagjai legalább kétharmad részének szavazatát elnyeri. Ha az első szavazás alkalmával ezt a többséget egyik jelölt sem nyeri el új ajánlás alapján újból szavazást kell tartani. A második szavazás alapján való megválasztáshoz ugyancsak a Nemzetgyűlés összes tagjai legalább kétharmad részének szavazata szükséges. Ha a második szavazás alkalmával egyik jelölt sem nyerte el a megkívánt többséget, harmadszori szavazást kell tartani. Ez alkalommal csak arra a két jelöltre lehet</p>	<p>ország határán kívül alkalmazására csak a Nemzetgyűlés előzetes felhatalmazásával jogosult. Az országgyűlési választásokról szóló 1947. évi XXII. törvény értelmében az Országgyűlés összehívására és berekesztésére a köztársasági elnök jogosult.</p>			<p>illetékes felelős miniszternek a miniszterelnök útján tett előterjesztésére az V. és az ennél magasabb fizetési osztályba tartozó állami tisztviselőket, valamint fizetési osztályra való tekintet nélkül az összes ítélőbírakat. A köztársasági elnök tölti be az illetékes felelős miniszternek a miniszterelnök útján tett előterjesztésére azokat az egyéb tisztségeket, amelyeknek betöltését a törvényes rendelkezések az államfő hatáskörébe utalják. A köztársasági elnök adományozhatja a Nemzetgyűlés által alapított érdemrendeket és a hivatali állások</p>	<p>oszthatja fel és a kegyelmezés jogával csak jogerősen elítéltek javára élhet. Ha a köztársasági elnök szék megüresedik, vagy a köztársasági elnök tisztségének ellátására tartósan képtelenné válik, a Nemzetgyűlés elnöke gondoskodni köteles arról, hogy a Nemzetgyűlés az új köztársasági elnök megválasztása végett harminc napon belül összeüljön. Ha a Nemzetgyűlés megbízatása a köztársasági elnök választását szükségessé tevő</p>
--	--	--	--	--	--

<p>szavazni, akik a második szavazás alkalmával a legtöbb szavazatot kapták. A harmadik szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki - tekintet nélkül a szavazásban résztvevők számára - a szavazatok többségét elnyerte. A szavazási eljárást legfeljebb három egymásra következő nap alatt be kell fejezni. Egymásután két ízben köztársasági elnökké senkit sem lehet megválasztani. A köztársasági elnök a Nemzetgyűlés előtt esküt vagy fogadalmat tesz (az első alkalommal megválasztott</p>				<p>címeit. A köztársasági elnök személye sérthetetlen; büntetőjogi védelmét külön törvény biztosítja.</p>	<p>körülmény bekövetkezése előtt megszűnt vagy a köztársasági elnök a Nemzetgyűlést feloszlatta, a minisztérium köteles a választások megtartásáról olyan időpontban gondoskodni, hogy az új köztársasági elnök a választást szükségessé tevő körülmény bekövetkezésétől számított hatvan napon belül megválasztható legyen. Ilyen esetben a köztársasági elnök jogait a fent meghatározott korlátozással a</p>
--	--	--	--	---	---

<p>köztársasági elnök eskü- vagy fogalomtételeivel a Nemzeti Főtanács megszűnt).</p>					<p>felosztatott Nemzetgyűlés elnöke, illetőleg annak a Nemzetgyűlésnek az elnöke gyakorolja, amelynek megbízatása a köztársasági elnöki szék megüresedése előtt megszűnt. Ha a köztársasági elnök az alkotmányt vagy a törvényt megszegi, a Nemzetgyűlés öt - legalább százötven tag írásbeli indítványa alapján - összes tagjai legalább kétharmad részének jelenlétében és a jelenlevők legalább kétharmad részének szavazatával felelősségre vonhatja.</p>
--	--	--	--	--	---

					A bíraskodás a Nemzetgyűlés tagjaiból az 1848. évi III. törvénycikk 34. §-ának megfelelő alkalmazásával alakított bíróság joga.
--	--	--	--	--	---

A köztársasági törvény politikai harcok pillanatnyi eredménye volt, s az erővonalak változását követve csonkult az elnök lehetőségeinek köre. A reprezentatív jogállás kialakítása a Kommunista Párt sikeres fellépésének a következménye volt, amelyet a Kisgazdapárt kezébe került elnöki pozíció eljelentéktelenítéséért folytatott. Messzemenően igazolta ezt Szakasits Árpádnak, a Magyar Dolgozók Pártjának elnöki tevékenysége, aki még annyi közéleti aktivitást sem fejtett ki, mint Tildy Zoltán. Szakasits elnöksége csupán átmenetet jelentett az 1949-es Alkotmány kollektív államfői státusához.

1949.évi XX. törvény - ismét kollektív államfő

Az 1949. évi Alkotmány megszüntette a köztársasági elnöki tisztséget és az Országgyűlés Politikai Bizottságának intézményét. Szovjet mintára deklarálta egyfajta kollektív államfőként a Népköztársaság Elnöki Tanácsának (NET) intézményét, amelynek addig Magyarországon közjogi hagyományai nem voltak. A NET-et az Országgyűlés alakuló ülésén választották a képviselők maguk közül, egy elnökből, két helyettes elnökből, titkárból és 17 tagból állt. A NET hatáskörének megállapításakor önálló jogkört alig kapott (ez főként államfői státusából eredt), ugyanakkor szinte korlátlan lett az Országgyűlést helyettesítő jogköre. A NET, ha az Országgyűlés nem ülésezett, az Alkotmány módosításának kivételével minden kérdésben jogszabályt alkothatott. Alkalmas volt tehát a parlament tevékenységének háttérbe szorítására. A NET működése sem volt nyilvános, de tevékenységéről köteles volt beszámolni a parlamentnek. A NET tehát a hatalom koncentrációját segítette elő. A pártvezetés politikai döntéseit gyorsan, minden különösebb formalitás nélkül legalizálta a törvényerejű rendeletek formájában. A NET alkotmányjogilag szinte kizárólagos jogot gyakorolt a kormány összetételének meghatározására vonatkozóan. A miniszterek felmentése mindig az Elnöki Tanács ülésein történt. A helyettesítés címén a NET az egész kormány felmentését és az új kormány megválasztását is magára vállalta. A törvényerejű rendelet szintén a szovjet minta alapján került a magyar jogforrási hierarchiába. Ez az új jogforrás leegyszerűsítette a legfelsőbb jogalkotást. Nem kellett bevárni az Országgyűlés ülészeit, nem volt szükség nyilvános vitákra. Miután a NET az Országgyűlést helyettesíthette, a törvényerejű rendeletek - az Alkotmányt kivéve - a törvényeket is módosíthatták. A törvények száma lassan csökkenni kezdett a törvényerejű rendeletekhez képest. A törvényerejű rendeleteket akár helyettesítő, akár saját jogkörében alkotta meg a NET, az Országgyűlés legközelebbi ülésén be kellett mutatni. A NET saját hatáskörei:

- az Országgyűlés napjának kitűzése;
- az Országgyűlés összehívása;
- törvénykezdeményezés (ez ritkán fordult elő), a törvény hitelesítése és kihirdetése;
- a népszavazás elrendelése (ennek jogi keretei kidolgozatlanok voltak);
- követek küldése, fogadása (aktív és passzív követségi jog);

- kegyelmezési jogkör.⁵²

Kinevezési hatáskörében a NET nevezte ki az államtitkárokat, fontosabb állami alkalmazottakat és a fegyveres erők magasabb rangú tisztjeit. Kitüntetéseket, címeket alapíthatott és adományozhatott. Ellátta a tanácsok alkotmányos felügyeletét. Hozzájárulását adta az egyházi kinevezésekhez, a római katolikus, református, evangélikus egyházak és az izraelita hitfelekezetek legmagasabb egyházi tisztségeinek vonatkozásában. A NET jogosítványai közé tartozott az, hogy a hivatásos bírónak történő kinevezés esetében felmentést adhatott a szükséges képesítési előírások alól. Elmondhatjuk tehát, hogy a kollektív államfőnek tekinthető NET a jogalkotási és a parlamentet helyettesítő jogosítványok kivételével a demokratikus berendezkedés államfője jogosítványainak többsége felett diszponált.

A rendszerváltás rendszere - vissza a Második Köztársasághoz

Hazánkban az 1989 őszén elfogadott alkotmányreform (1989. évi XXXI. törvény) megszüntette a kollektív államfő (a Népköztársaság Elnöki Tanácsa) intézményét és bevezette – az 1946. évi I. törvény mintájára visszaállított – köztársasági elnöki vétó intézményét. A köztársasági kisalkotmány 1946-ban úgy szabályozta az elnöki vétót, hogy az elnök a kihirdetés elrendelése előtt a tizenöt napos határidőben a törvényt újabb megfontolás végett, észrevételeinek közlésével, egy ízben visszaküldheti a Nemzetgyűlésnek; a Nemzetgyűlés által hozzá másodízben áttett törvényt azonban tizenöt napon belül kihirdeteni köteles. Jogállását tekintetve az elnök ekkor is reprezentatív szereplő volt, így ebben az esetben sem felelt meg a politikai vétó illetően alkalmazása a reprezentatív elnöki intézményhez.

Az 1989-es és 1990-es alkotmánymódosítások némi bizonytalankodás után a gyenge (reprezentatív) köztársasági elnöki modellen alapuló, parlamentáris kormányzati rendszert hozták létre. A rendszerváltás során az elnöki rendszer létrehozása fel sem merült; azonban a „félelnöki” rendszernek – ahol a közvetlenül választott köztársasági elnök nem csupán szimbolikus szerepet tölt be – is voltak támogatói: a Németh-kormány, az MSZMP, majd az utódpart MSZP. Ezek a koncepciók azonban megbuktak a politikai harcokban. Ennek elsősorban az volt az oka, hogy az első szabad választások előtt országos ismertséggel és támogatottsággal rendelkező politikust felvonultatni még nem tudó akkori ellenzék meghatározó csoportjai, a rendszerváltó pártoknak az akkori politikai folyamatokban domináns szerepet játszó része – attól tartva, hogy a közvetlen elnökválasztáson az államfői pozíciót az MSZMP népszerű, reformkommunista politikusa Pozsgay Imre szerzi meg – ellenezte középerős államfői hatalmat és a parlament által választott, gyenge legitimitású, csak reprezentáló elnököt kívántak. A gyenge elnök mellett kiálló győzelme azonban nem volt nyilvánvaló 1989-ben. Az 1989. évi alkotmánymódosítás az ellenzéki csoportok akaratára a reprezentatív modellt megvalósító

⁵² Közkegyelmet csak az Országgyűlés, egyéni kegyelmet a NET gyakorolhatott. Valójában azonban, helyettesítési jogkörében a NET adott közkegyelmet is, először az 1950. évi 9. tvr.-rel.

rendeleteket tartalmazott (a Kerekasztal tárgyalások során – a kezdeti patthelyzet feloldására – Antall József javaslatára az 1946. évi szabályozáshoz nyúltak vissza). A parlament által elfogadott 1989. évi XXXV. törvény azonban a köztársasági elnök első közvetlen választását cikkelyezte be, amely szabályt pedig az 1990. évi XVI. törvény („lex Király”) emelt alkotmányos erőre. A vitát végül az MDF-SZDSZ paktum döntötte el, amely fordulatot hozott, s politikai kényszerkompromisszum eredményeként az reprezentatív elnöki intézmény mellett döntött⁵³. A paktumban a két párt megállapodott abban, hogy „az ország kormányozhatóságának érdekében a feltétlenül szükséges mértékig kiterjesztik a köztársasági elnök jogát a parlament feloszlatására”, másrészt az alkotmánymódosítást követően haladéktalanul sort kerítenek az elnök parlamenti választására, végül pedig, hogy az első közvetlen választott köztársasági elnök Göncz Árpád lesz.

⁵³ A paktum megállapodásai az 1990. évi XL. törvény nyomán kerültek az Alkotmányba.

VII. A köztársasági elnöki vétó Magyarországon

A köztársasági elnök intézményével több alkotmánybírósági határozat is foglalkozott [48/1991 (IX.26), 8/1992 (I.30.), 36/1992 (VI.10) AB h.]. Az elnöki vétó intézményével konkrétan pedig a 62/2003. (XII. 15.) AB határozat szól. Ebben a határozatában az Alkotmánybíróság kizárta a törvény visszaküldésének és az előzetes normakontroll kezdeményezésének egymást követő alkalmazását. Akkor, ha a parlament az ismételt ülés eredményeként változatlan formában meghagyja a törvényt (vagyis blokkolja a politikai vétót) nincs szükség további alkotmányos ellenőrzésre. A testület kifejtette, hogy az Alkotmány megsértését eredményezi, ha az Országgyűlés a köztársasági elnök által visszaküldött törvény érdemi újratárgyalásának feltételeit nem biztosítja. Az érdemi újratárgyalást biztosító eljárási szabályoknak garanciális jelentőségük van a jogbiztonság és a hatalmi ágak elválasztása elvének érvényesülése szempontjából. Az Alkotmánybíróság hangot adott annak is, hogy a köztársasági elnök részvételi és felszólalási jogának biztosítása az újratárgyalási eljárás során a törvény közjogi érvényességének egyik feltétele.

A rendszerváltás óta eddig⁵⁴ 31 alkotmányossági vétó érkezett az Alkotmánybírósághoz, ebből eddig 25 eredményes, 3 eredménytelen⁵⁵ volt, további 3 tárgyában pedig nem született még határozat. A politikai vétók száma 21, ebből 16 volt eredményes, 3 eredménytelen⁵⁶, további 2 tárgyában pedig még nem határozott a parlament.

⁵⁴ 2008. december 20.

⁵⁵ Az alkotmányossági vétó tekintetében eredménytelenség az elemzés olvasatában azt jelenti, hogy az Alkotmánybíróság nem talált alkotmányellenességet. A részleges alkotmányellenesség már megalapozza az eredményes vétót az elemzés tekintetében.

⁵⁶ A politikai vétó tekintetében az eredménytelenség azt jelenti, hogy a köztársasági elnök által kifogásolt törvényt a parlament nem találta alkotmányellenesnek.

VIII. A magyar köztársasági elnökök alkotmányossági és politikai vétói

Összefoglaló táblázat

Köztársasági elnök	Ciklus	Alkotmányossági vétó	Eredményes alkotmányossági vétó	Politikai vétó	Eredményes politikai vétó
Göncz Árpád	1990/1994 Antall-Boross-kormány	8	5	0	0
	1994/1998 Horn-kormány	0	0	2	1
	1998/2000 Orbán-kormány	1	1	0	0
		9	6	2	1
Mádl Ferenc	2000/2002 Orbán-kormány	3	3	0	0
	2002/2004 Medgyessy-kormány	7	7	4	3
	2004/2005 I. Gyurcsány-kormány	3	3	2	2
		13	13	6	5
Sólyom László	2005/2006 I. Gyurcsány-kormány	0	0	2	2
	2006/2010 II. Gyurcsány-kormány	9	6 ⁵⁷	11	8
		9	(ebből eddig) 6	13	(ebből eddig) 10 ⁵⁸
Összesen		31	25	21	16

Göncz Árpád alkotmányossági és politikai vétói

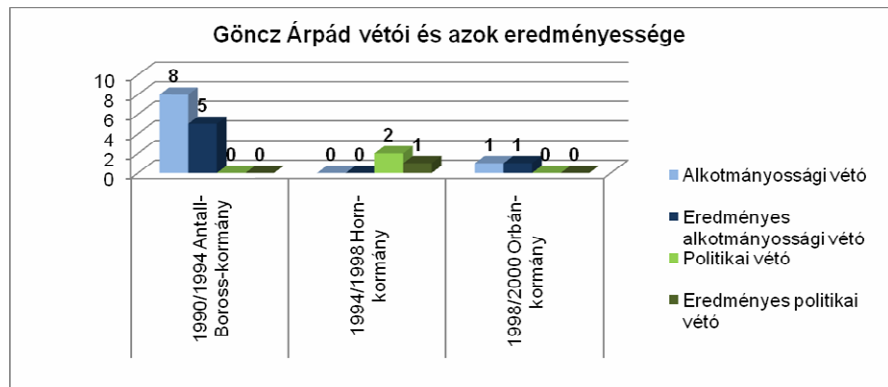
Államfő	Kormány	Alkotmányossági vétó			Politikai vétó	
		A törvény címe	A vonatkozó AB-határozat száma	Az Alkotmánybíróság álláspontja	A törvény címe	A kifogás jellege; kimenetel

⁵⁷ Három alkotmányossági vétó tárgyában az elemzés írásakor még nem született alkotmánybírósági határozat, így ezeket nem lehet az eredményes kezdeményezések közé számítani.

⁵⁸ Két politikai vétó tárgyában még az elemzés írásakor még nem született parlamenti döntés.

Göncz Árpád	1990-1994 Antall/ Boross- kormány	A tulajdonviszonyok rendezése érdekében az állam által 1949. június 8-a után az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról	28/1991. (VI.3.)	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes		
		A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról	11/1992. (III.5.)	A vizsgált rendelkezés alkotmányellenes		
		A frekvenciagazdálkodásról	48/1993. (VII.2.)	A vizsgált rendelkezés nem alkotmányellenes		
		Egyes büntető eljárási szabályok kiegészítéséről	42/1993. (VI.30.)	A vizsgált rendelkezés alkotmányellenes		
		Az 1956. októberi forradalom és szabadságharc során elkövetett egyes bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásról	53/1993. (X.13.)	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes		
		Az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szóló XXV. törvény módosításáról szóló 1993. I. törvény módosításáról	28/1993. (IV.30.)	A vizsgált rendelkezés alkotmányellenes		
		A termőföldről	35/1994. (VI.24.)	A vizsgált rendelkezés nem alkotmányellenes		
		A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról	35/1994. (VI.24.)	A vizsgált rendelkezés nem alkotmányellenes		
1994-1998 Horn- kormány					Az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyontárgyak értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. törvény módosításáról	kifogás: tartalmi, zároszavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 1997.02.25.
					Az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény módosításáról	kifogás: tartalmi, változatlan formában elfogadva: 1997.02.25.

1998-2000 Orbán-kormány	A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról	1/1999. (II.24.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 1999.04.13.	-	
Összesen	9	ebből eredményes: 6		2	ebből eredményes: 1

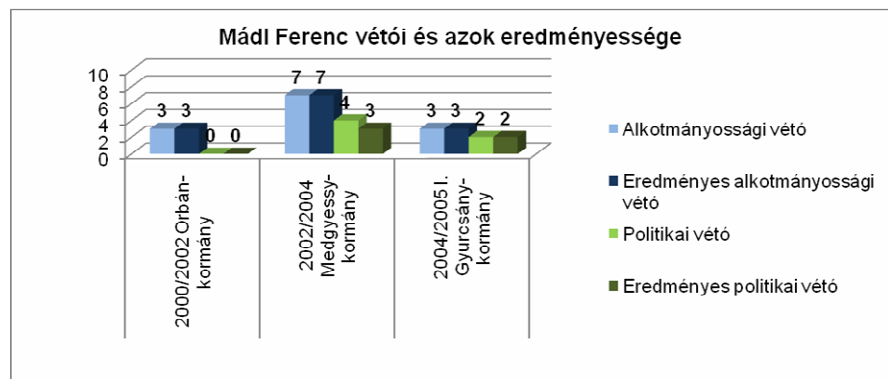

Mádl Ferenc alkotmányossági és politikai vétói

Államfő	Kormány	Alkotmányossági vétó			Politikai vétó	
		A törvény címe	A vonatkozó AB-határozat száma	Az Alkotmánybíróság álláspontja	A törvény címe	A kifogás jellege; kimenetel
Mádl Ferenc	2000-2002 Orbán-kormány	A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi XI. törvényerejű rendelet módosításáról	13/2001. (I.17.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 2001.05.29.		
		A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999.évi LXXV. törvény módosításáról	2/2001. (I.17.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 2001.03.05.		
		A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról	57/2001.(XII.05.) AB hat.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Nem volt zárószavazása		
	2002-2004 Medgyessy-kormány	A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról	18/2004 (V.25.) AB hat.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 2004.07.09.	A pénzügyi tárgyú törvények módosításáról	a kifogás: jogtechnikai, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2001.06.26.
		A befektetők és a betétesek fokozott védelmével kapcsolatos egyes törvények módosításáról	7/2004 (III.24.) AB hat.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2004.04.05.	Az egyes szociális tárgyú törvények módosításáról	a kifogás: tartalmi, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2003.02.04.
		A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról	31/2004 (IX.11.) AB hat.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2004.11.02.	Az egészségügyi	a kifogás: tartalmi,

	A mezőgazdasági termékek kereskedelmi többletkészletezésével kapcsolatos intézkedésekről	17/2004.(V.25.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 2006.05.18.	szolgáltatókról és az egészségügyi közszolgáltatások szervezéséről	és az változatlan formában elfogadva: 2003.06.23.
	A kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról	34/2005. (IX.29.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2005.10.17.	Az Európai Parlament tagjainak választásáról és jogállásáról	a kifogás: jogtechnikai, visszavonva: 2003.11.12.
	A szerződő fuvarozón kívüli személy által végzett nemzetközi légitfuvarozásra vonatkozó bizonyos szabályok egységesítéséről szóló, 1961. szeptember 18-án Guadalajarában aláírt, a Varsói Egyezményhez kapcsolódó Kiegészítő Egyezmény kihirdetéséről	8/2005.(III.31.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2005.05.09.		
	A Hágában, 1955. szeptember 28-án kelt Jegyzőkönyvvel módosított, a nemzetközi légitfuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítése tárgyában, Varsóban, 1929. október 12-én aláírt Egyezmény módosításáról szóló, Montreálban, 1975. szeptember 25-én aláírt 4. számú Montreáli Jegyzőkönyv kihirdetéséről	7/2005. (III.31.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2005.05.09.		
2004-2005 1. Gyurcsány-kormány	A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól	36/2005. (X.5.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2005.11.21.	A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény módosításáról	a kifogás: tartalmi, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2004.12.14.
	Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény módosításáról	37/2005. (X.5.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Nem volt zárószavazása	A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény módosításáról	a kifogás: tartalmi, visszavonva: 2005.02.21.
	A felsőoktatásról	41/2005. (X.27.) hat.	ABA vizsgált rendelkezés		

		hat.	részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2005.11.29.		
Összesen	13	ebből eredményes: 13		6	5

Sólyom László alkotmányossági és politikai vétói

Államfő	Kormány	Alkotmányossági vétó			Politikai vétó	
		A törvény címe	A vonatkozó AB-határozat száma	Az Alkotmánybíróság álláspontja	A törvény címe (a vétó időpontja)	A kifogás jellege; kimenetel
Sólyom László	2005-2006 1. Gyurcsány-kormány	-	-	-	Az állam tulajdonában álló ingatlanokon pártok számára a biztosított ingyenes ingatlanhasználat megszüntetéséről (2005. december 30.)	a kifogás: tartalmi, visszavonva: 2006.02.06.
		-	-	-	Egyes esélyegyenlőségi tárgyú törvények módosításáról (2006.március 2.)	a kifogás: tartalmi, visszavonva: 2006.05.18.
	2006-2010 2. Gyurcsány-kormány	A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény módosításáról	39/2006. (IX.27.) AB hat.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2006.10.09.	Egyes törvények mentelmi jogra vonatkozó rendelkezéseinek módosításáról (2006. augusztus 2.)	a kifogás: jogtechnikai, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2006.10.30.
		Az Országos Érdekegyeztető Tanácsról	124/2008. (X.14.) AB határozat	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Záróvitára vár	Az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok közötti utas-nyilvántartási adatállomány (PNR) adatainak a légi fuvarozók általi feldolgozásáról és az Amerikai Egyesült Államok Belbiztonsági Minisztériuma részére történő továbbításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről (2006. november 29.)	a kifogás: tartalmi, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2006.12.18.
	Az ágazati párbeszéd bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről	124/2008. (X.14.) AB határozat	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Záróvitára vár	A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. törvény módosításáról (2007. július 3.)	a kifogás: jogtechnikai, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva:	

				2007.09.10.
A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról	95/2008. (VII.3.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Záróvitára vár	Az állami vagyonról (2007. július 3.)	a kifogás: tartalmi, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2007.09.10.
Az Európai Unió, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság között az Európai Unió tagállamai, valamint Izland és Norvégia közötti átadási eljárásról szóló Megállapodás kihirdetéséről	32/2008. (III.12.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, Záróvitára vár	Az egészségbiztosítási pénztárakról és a kötelező egészségbiztosítás természetbeni ellátásai igénybevételének rendjéről (2007. december 27.)	a kifogás: tartalmi és jogtechnikai, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2008.02.11.
A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról	96/2008. (VII.3.) AB h.	A vizsgált rendelkezés részben alkotmányellenes, visszavonva: 2008.10.17.	A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény módosításáról (2008. június 30.)	a kifogás: tartalmi, zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2008.09.22.
A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény módosításáról		2008. június 24. ⁵⁹	A Magyar Köztársaság kitüntetéseiéről szóló 1991. évi XXXI. törvény, valamint a Kossuth-díjról és a Széchenyi-díjról szóló 1990. évi XII. törvény módosításáról (2008. október 13.)	változatlan formában elfogadva: 2008.11.03.
Az egységes mezőgazdasági támogatási rendszer bevezetéséről és működtetéséről		2008. november 12. ⁶⁰	A Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között a bűncselekmények megelőzése és az ellenük való küzdelem terén folytatott együttműködés fokozásáról szóló Megállapodás kihirdetéséről (2008. október	zárószavazás előtti módosító javaslattal elfogadva: 2008.11.03.

⁵⁹ Az Alkotmánybíróság még nem hozott határozatot.

⁶⁰ Az Alkotmánybíróság még nem hozott határozatot.

			20.)	
	Az ember méltóságát súlyosan sértő egyes magatartásokkal szembeni védelem érdekében szükséges jogérvényesítési eszközök biztosításáról		2008. november 26. ⁶¹	Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2003. évi CXXX. törvény és a hozzá kapcsolódó más törvények módosításáról (2008. november 26.) elfogadva: 2008.12.01.
	A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény módosításáról szóló törvény		2008. december 29. ⁶²	A közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény módosításáról szóló törvény (T/6665. számú törvényjavaslat)
	A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényt (T/6306. számú törvényjavaslat)		2008. január 5. ⁶⁴	A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény módosításáról szóló törvény (T/6748. számú törvényjavaslat).
Összesen	11	ebből eredményes eddig: 6⁶⁶	13	ebből eredményes eddig: 10⁶⁷

⁶¹ Az Alkotmánybíróság még nem hozott határozatot. (2008. január 5.)

⁶² Az Alkotmánybíróság még nem hozott határozatot. (2008. január 5.)

⁶³ Az Országgyűlés még nem tárgyalta. (2008. január 5.)

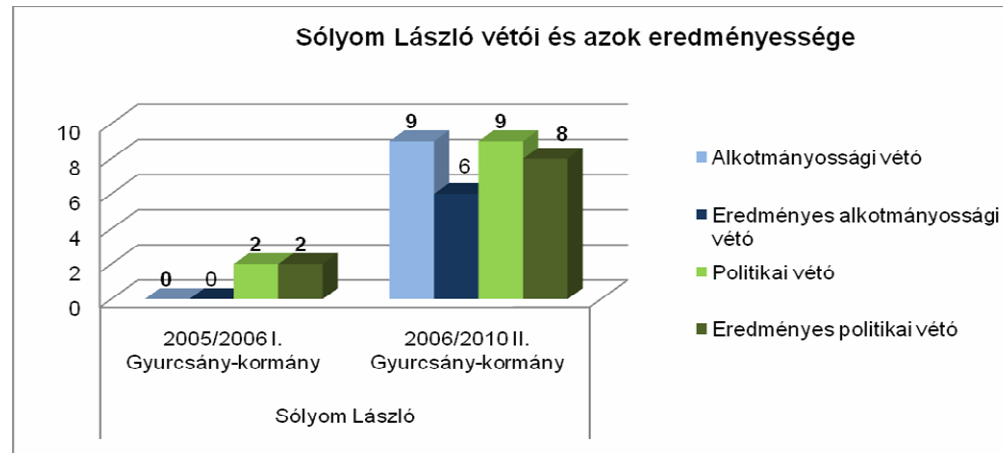
⁶⁴ Az Alkotmánybíróság még nem hozott határozatot. (2008. január 5.)

⁶⁵ Az Országgyűlés még nem tárgyalta. (2008. január 5.)

⁶⁶ A hat eredményes alkotmányossági vétó (függőben van további 5) a 2008. január 5-i állapotokat tükrözi, a diagramok és az elemzés ezt veszi alapul. Figyelembe veendő szempont a tanulmány írásakor hivatalban lévő köztársasági elnök, Sólyom László alkotmányossági és politikai vétói tekintetében az eredményesség kérdése nem vizsgálható a maga teljességében, hiszen vannak olyan vétók, amely eredményességéről még nem lehet nyilatkozni (2008. január 5-én 5 alkotmányossági és 2 politikai vétó ilyenek mondható).

⁶⁷ A tíz eredményes politikai vétó (függőben van további 2) a 2008. január 5-i állapotokat tükrözi, a diagramok és az elemzés ezt veszi alapul.

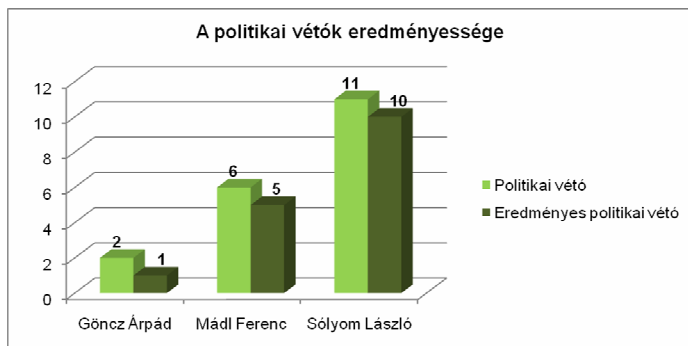
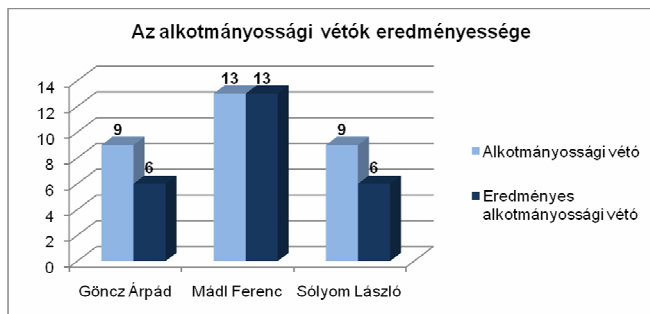
Sólyom László vétói és azok eredményessége

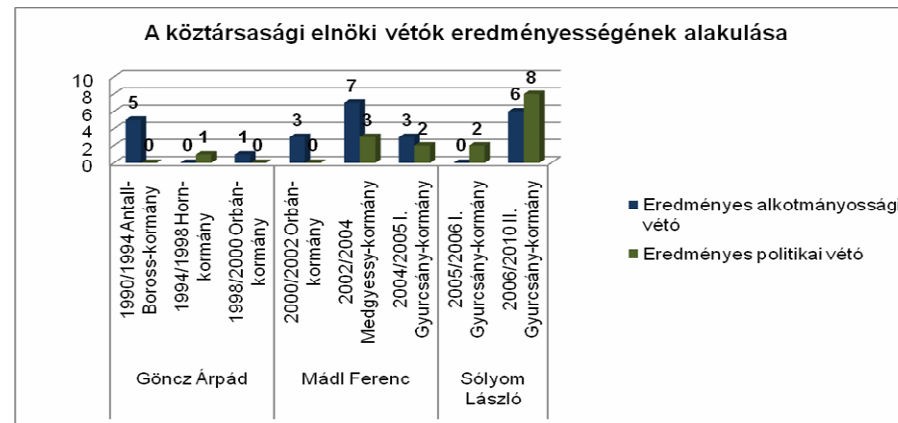
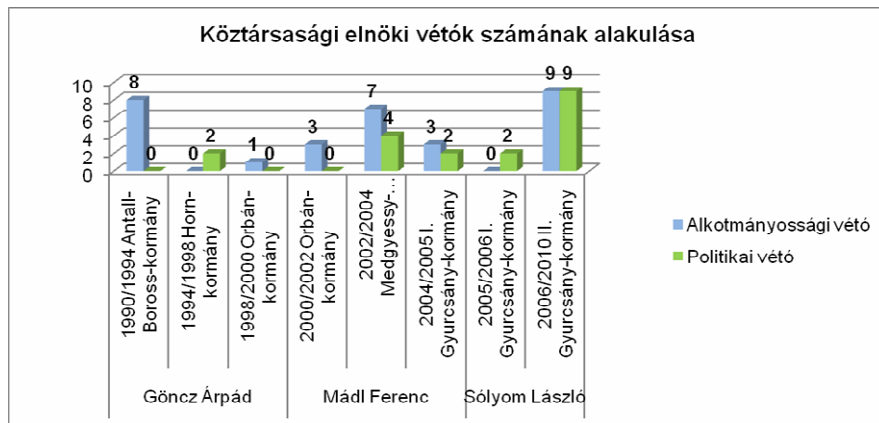
Az alkotmányossági és politikai vétók megoszlása a köztársasági elnökök között

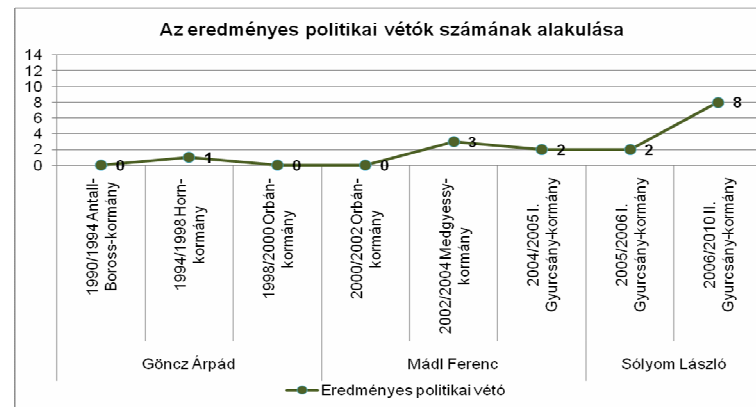
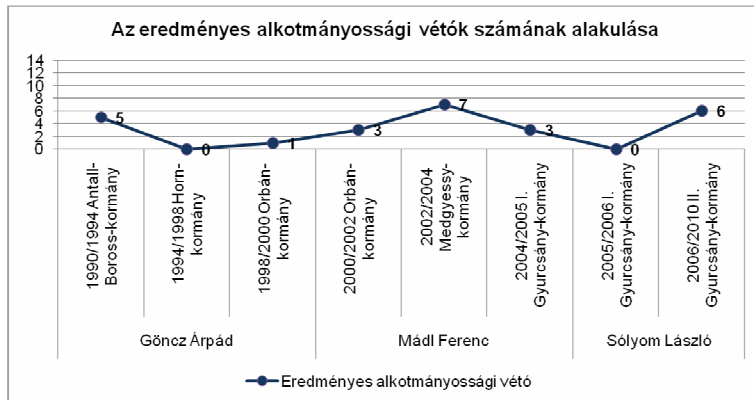
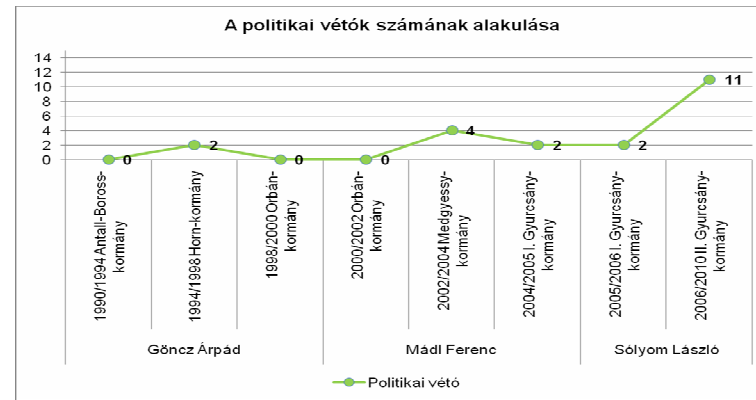
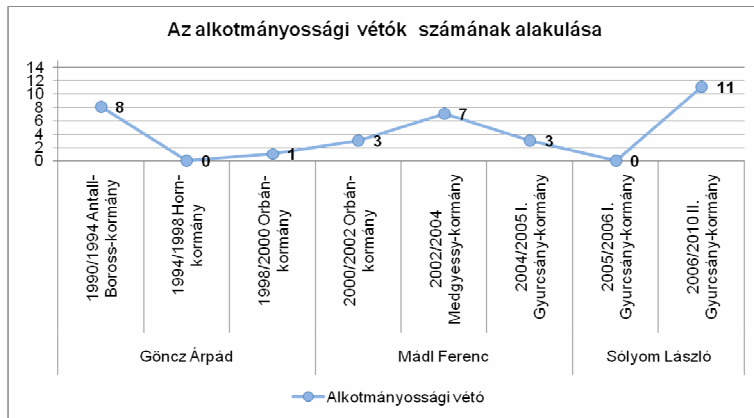

A köztársasági elnöki vétók eredményessége és megoszlása

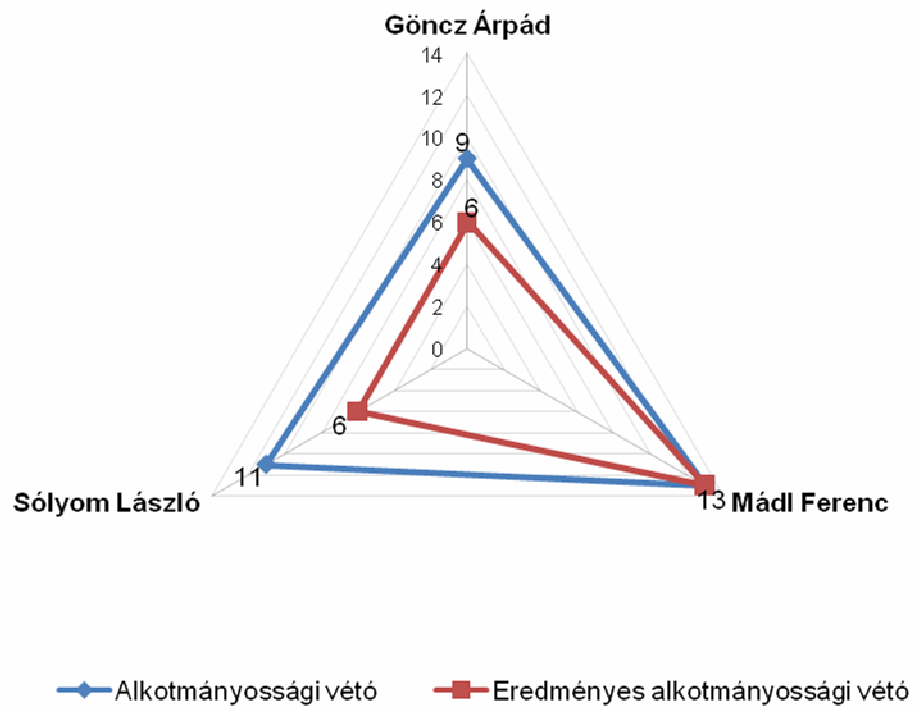

A köztársasági elnöki vétók számának, valamint azok eredményességének alakulása

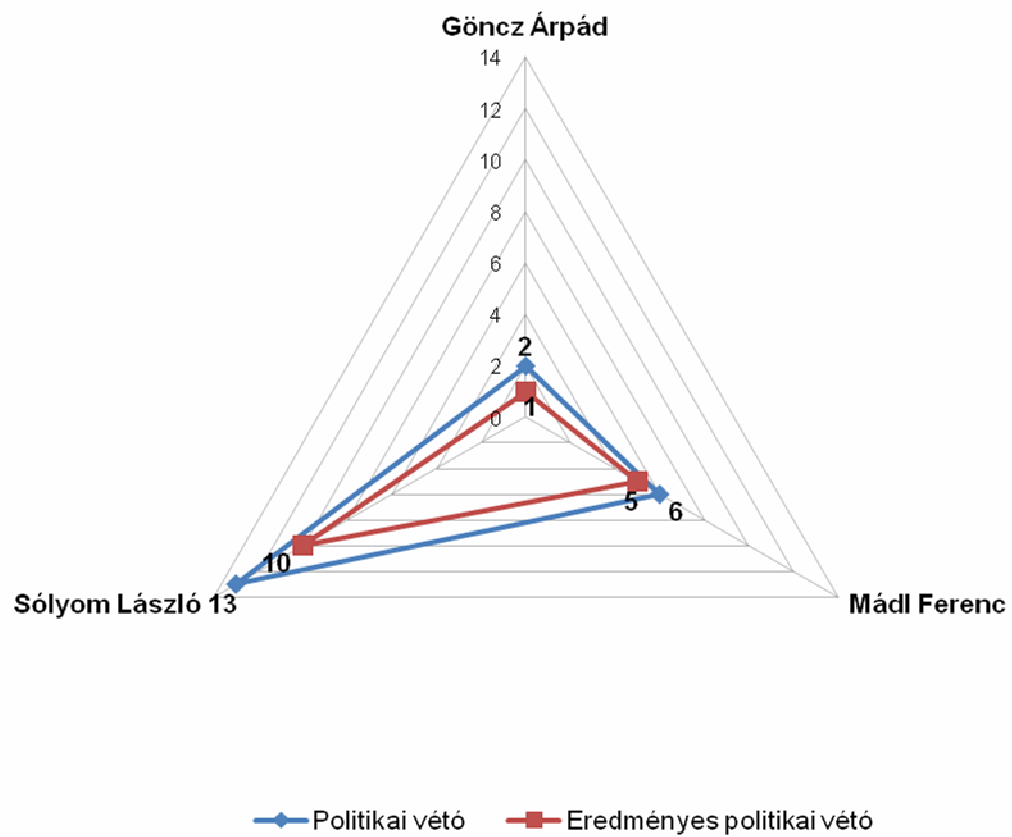

A köztársasági elnökök alkotmányossági vétói

A köztársasági elnök politikai vétói

IX. Összefoglalás

A politikai vétóval⁶⁸ szemben egy alkotmányjogi és egy politológiai érvelés hozható fel. A fentiek alapján láthatjuk, hogy **az európai és transzatlanti tendenciákkal szembemelve a hazai alkotmányos szabályozás egy reprezentatív elnöki modellben helyezett el egy olyan politikai vétói intézményt, amely sokkal inkább az elnöki modell sajátja (ezt nevezhetjük *alkotmányos inkoherenciának*).** Ez több (egymással egyébként összefüggő) okkal is magyarázható. Egyrészt az elnöki modell tekintetében kibontakozó vitát lezáró politikai kényszerkompromisszum, másrészt pedig az 1946. évi szabályozás változatlan átvétele. A politikai vétó intézményének inadekvát voltát súlyosbítja, hogy **maga az intézményi mechanizmus kódolása is helytelen:** a politikai vétó bár szabályozva van az Alkotmányban, de súlytalanná teszi, hogy a parlament nem minősített többséggel hoz döntést a visszaküldött törvényt illetően (ez *alkotmányos inkonzisztencia*). A politikai vétó intézményével szemben a fenti alkotmányossági inkoherencián túl felvethető tehát egy politológiai szempont is. A politikai vétó tipikusan az az intézmény, amely közel viszi az elnököt a politizáláshoz. Bár nem lehet tagadni azt, hogy a köztársasági elnök politikai aktor, politikai döntéseket hoz, nyilatkozatokat tesz, de a jogrendszerünk által meghatározott (az „alapító atyák” kompromisszumaként létrehozott) reprezentatív elnöknek „ki kell fejeznie a nemzet egységét”. A politikai vétó alkalmazása során meghozott primer politikai döntés önmagában azonban mégsem lehetne elég ok arra, hogy politológiai szempontú kritikát fogalmazzunk meg. Azonban **az által, hogy a politikai vétót a parlament blokkolni képes a köztársasági elnök (aktuál)politikai viták kereszttüzébe kerülhet, s által sérülhet az elnöki intézmény alkotmányos tartalma.** A helyzetet súlyosbítja az alkotmányos inkonzisztencia, hiszen (szintén szembemelve az európai és transzatlanti tendenciákkal) **nem minősített többség dönt az elnöki vétó kérdésében** (ez valamelyest **csökkentené** az elnöki vétó esetleges eredménytelensége esetén előálló **elnöki kudarcot**).

Az **intézményt valódi tartalommal a mindenkori köztársasági elnöki gyakorlat, az elnöki habitus tölti ki.** Göncz Árpád 2, Mádl Ferenc 5, míg Sólyom László eddig 13 alkalommal élt politikai vétóval. Az elnök politikai megnyilvánulásának, az elnök politikai üzenetének is tekinthető a politikai vétó. Azonban ez a megnyilvánulás nem pártpolitikai, hanem - lévén az elnök önálló politikai szereplő - a köztársasági elnök saját véleménye. A köztársasági elnökök eddig nem sokszor kerültek politikailag „kellemtelen helyzetbe” a sikertelen politikai vétó miatt.⁶⁹ A számok alakulásából azonban az is látszik, hogy az elnökök egyre inkább igyekeznek kihasználni a rendelkezésükre álló teret: politikai és alkotmányos *ars poeticájukat* kifejezésre juttatva. Az alkotmányos-politológiai **inkoherenciák** azonban **az elnöki intézménynek az aktuálpolitika malmai közötti devalválódásához** vezethetnek.

⁶⁸ A továbbiakban a megjegyzéseket a politikai vétó tekintetében kell érteni, mert az alkotmányossági vétó intézménye (in abstracto) és hazai szabályozása (in concreto) is megfelel a magyar elnöki modellnek.

⁶⁹ Amikor Mádl Ferenc vétóját „leszavazta” a parlament az Alkotmánybíróságtól kért alkotmányértelmezéssel igyekezett „elégítelt venni”.

Felhasznált irodalom, egyéb források

- Mezey Barna (szerk.): Magyar alkotmánytörténet; Osiris 2003.
- Kukorelli István (szerk.): Alkotmánytan I.; Osiris 2007.
- Kevin R. Kosar: Regular Vetoes and Pocket Vetoes: An Overview; CRS Report for Congress, RS22188; 2008. július 18.)
- Az Osztrák Köztársaság szövetségi alkotmánytörvénye
- A Német Szövetségi Köztársaság alaptörvénye
- Franciaország alkotmánya
- Az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya
- A Lengyel Köztársaság alkotmánya
- A Cseh Köztársasági alkotmánya
- Bulgária alkotmánya
- A Magyar Köztársaság Alkotmánya
- Trócsányi László, Badó Attila (szerk.): Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban, Complex Kiadó; 2005.
- www.mkab.hu
- <http://www.parlament.hu/cgi-bin/insurl?fotitkar/tvalk/normakontroll.htm>
- <http://www.parlament.hu/cgi-bin/insurl?fotitkar/tvalk/megfontol.htm>
- http://www.keh.hu/keh/dokumentumok/torvenyek_visszakuldese.html
- <http://www.keh.hu/keh/ab.html>
- <http://www.fas.org/sgp/crs/index.html>